

Petrișor-Aurelian LAZĂR*

**FOAIA DE ZESTRE ÎN MOLDOVA SEC. XVI-XVIII:
CONSTITUIRE ȘI VALIDARE. NORMELE DE ÎNTOCMIRE ALE
UNEI FOI DE ZESTRE, CUPRINSE ÎN PRĂVILIOARA DE LA IAȘI
DIN 1784**

***Dowry papers in XVI-XVIIIth Century Moldova: Composition
and Validation. Norms for drawing-up dowry papers, as
contained by the 1784 Jassy Codex***

Abstract: *In the Romanian society of the Middle Ages, dowry represented a part of the paternal patrimony to which a daughter was entitled after marriage; it was indispensable and only in rare cases could a girl marry without a dowry. Its composition was one of the father's obligations, and in his absence this duty was laid on another person leading the family, so girls received dowry from the parental wealth at a certain moment when the father decided to divide his heritage. The dowry was made according to the status and the possibility of each family, not too small for a boyar family and not too big for a simple-born daughter. The parents considered the value of the dowry without regard to any custom or law, but it wouldn't be inferior to their rank and family estate. In simple families, the girl went into her new house with the little that the father had endeavored to procure. The dowry comprised of personal objects for the girl, as well as some animals, according to the family's welfare; clothes and jewels started to show up in dowry documents of families with a higher social rank.*

Keywords: *dowry, family, negotiation, witnesses, validation.*

Constituirea zestrei

Spre deosebire de veacurile anterioare când actele de înzestrare erau întărite de domn, după secolul XVII aceste tocmeli intră în sfera privată. Prin urmare, zapisele și foile de zestre utilizate în scris la jumătatea

*PhD Candidate, "Dunărea de Jos" University of Galați, Romania; e-mail: lazarpetrișoraurelian@yahoo.com

Date submitted: July 15th 2017

Revised version submitted: August 15th 2017

Accepted: August 19th 2017

secolului al XVII-lea oferă informații prețioase¹, unele foi dotate fiind ascunse sub denumiri misterioase printre alte tipuri de documente, cum ar fi catastifele de averi² sau diate, menite să refacă orizontul material al vieții cotidiene³.

Despre modul în care trebuiau alcătuite foile de zestre ne vorbește Antim Ivireanul în opera sa *Didahii*; fiind preocupat de problemele societății în care trăia, el a creat un formular pentru ca foaia de zestre să se transforme într-un act irevocabil. Prin urmare, ierarhul și marele cărturar al vremii prezintă câteva reguli minime pentru redactarea foii de zestre, și anume: aceasta trebuia să fie un act scris, alcătuit în prezența martorilor, sub supravegherea unui preot, unde fiecare obiect trebuia să fie însoțit de prețul său, iar în josul paginii să fie trecut suma totală a obiectelor⁴. Iată și câteva exemple, în acest sens: dintr-un înscris oficial a lui Andonie paharnic, alcătuit la 20 mai 1798, aflăm că zestrea fiicei sale, Rucsandra, valora la momentul căsătoriei 16,295 lei:

„Izvod de lucruri cine îndatorile cu agiutor lui Dumnezeu spre a da zăstre pe iobitei ficii noastre Rucsandra...16,295: adică șasă sprezăci mii daosute nouzăci și mii lei, vezi magaziiile și dughenile și straele ce le dă fată mare, și aceste după a noastră putere împreună cu blagosloveniia noastră iară milostivul Dumnezeu, să dea voea me la le sale ce cu bogatu Andonie Paharnic, Marița Păhărniceasa”⁵.

Din foaia de zestre ne putem da seama că Rucsandra provenea dintr-o familie înstărită, deoarece a primit de la părinții săi multe bijuterii din aur și argint, cea mai scumpă fiind o pereche de paftale cu diamant în valoare de 1,000 de lei; pe lângă acestea, paharnicul Andonie cu soția sa, Marița, și-au mai înzestrat fiica cu inele, tacâmuri, haine scumpe din blană de nură, precum și alte obiecte necesare treburilor casnice⁶. Documentul respectă în mare parte structura standard a unei foi de zestre, dată de Antim Ivireanul, în sensul că în dreptul fiecărei piese este indicată valoarea în lei, la sfârșit este scris prețul final, documentul fiind întărit cu iscălitura autorului și cu menționarea martorilor. Nu este însă consemnată prezența unui preot la întocmirea documentului:

¹ „Tatăl miresei îi trece în scris o zestre cu moșii, țărani, slugi, vii” vezi: *Călători străini despre țările române* (1976): 209.

² Pentru Moldova: Catastiful lui Gheorghe Ursachi, vezi: Marinescu, IV, 1925: 19-33; catastiful lui Iordachi Cantacuzino: Ghibănescu III, 2, 1912: 29-32; Zahariuc, III, (VIII), 1996: 185-92.

³ Barbu 2011: 215.

⁴ Ghițulescu XVIII, 2000: 213.

⁵ SJAN Iași, Colecția „Documente”: 129/1.

⁶ „...1000: pentru o păreche paftale cu diamant, 750: pentru o zgardă cu diamant, 600: pentru o păreche cercei cu smăraldu ei cu mindiri, cu brațețe ei de la centuru, 600: flitu cu diamant, 350: un inel cu birmaz ...1059 (lei): 15 (bani): 1359 dramuri argint sârte cu pânzele Țarigradului adică...857: pentru straile cele întâio de aclaz cusute și blănită cu samur, 300: pentru al doilea strai de dunlună și blănită cu nură...225: pe dousprezece cămăși...600: pe dao rânduri de așternuturi, 80: cel întâi tacâm al mesei...” (SJAN Iași, Colecția „Documente”: 129/1).

„Înfățișându-să dumisale băneasa Rucsana a aflându-mi cu acest izvod de zăstre al său, mărturisim în cuget curat că această iscălitură de mai sus iaste adevărată a răposatului pahr. Andoni. Și fiindcă cunos bine și fără greșală iscălitura pomenită încredințaz cu iscălitura me de martur. N-am bărnoi suvet num Dumitru Rășcanu. Asămenea încredințez zisa că acest izvod că adevărat și fără nici o îndoială este iscălit de răposatul pahr. Andonie, părintele dumisale bănesei Rucsandei afându-mi...”⁷.

Un alt document, în care fiecare piesă din foaia de zestre este însoțită de prețul aferent, este cel al lui Vasile Hermezu, numai că de această dată este vorba de o socoteală de restituire a zestrei între cel din urmă menționat și socrul său, Gheorghe Carp. Din cauza decesului Ruxandrei, soția lui Vasile Hermezu, acesta face un inventar al bunurilor primite de soția sa, în foaia de zestre, pentru ca acestea să se reîntoarcă în familia fetei. Astfel, din socoteala făcută de Vasile la 17 decembrie 1799 reiese că zestrea soției sale valora 1,935 de lei și 74 de bani; din această sumă soțul defunctei își oprește o treime, diferența de bunuri urmând să intre în posesia socrului său. Conform foii de zestre, Rucsandra a primit la căsătorie o pereche de cercei de zmarald cu aripi în valoare de 100 de lei, o lifică socotită la 150 lei, câteva haine, animale și covoare. Din document aflăm și un lucru important cu privire la cheltuielile de nuntă, acestea ajungând la 87 de lei:

„Bani ce au la prinsu: lucrurile: zăstrea răpoosatii fiici. Dumnealui Gheorghe Carpu biv logf. i vis. 1779...100 (lei) o părechi cercei zmărald cu arip(i). 7 (lei) un enil cu 3 diiamanturi. 30 (lei) alte trii enile zu zmărald și zamfir. 76 (lei) 7 părichi cuțite argint cu lingurile lor...86 (lei) 712 (bani) o tipsie și o farfurie de dolzăț cu lingurile ei de argint. 12 (lei) on icoană ferecată argint. 12 (lei) 12 talgeri cositori...21 (lei) 2 covoară-însă unul 7 lei fiind purtat și altul 12 lei. 20 (lei) un bou bez...12 (lei) o iapă bez...87 (lei) cheltuiala nunții”⁸.

La sfârșit, documentul este iscălit de către inițiatorul acestei socoteli de zestre, alături de socrul său, logofătul Gheorghe Carp:

„Gheorghe Carp mam iscălit. Vasile Hermezul. Această așzazare, și învoială între dum. logof. Gheorghie Carpu și între dum. Vasile Hermezul ginerele dum. logof. Ghiorghie sau făcut dinaintea mea după cum să arată prin izvodul acesta, și pentru adevărea am iscălit și eu”⁹.

Într-un alt document o vedem pe Măriuța cum primește la căsătoria ei o zestre ce depășește 3,811 lei și 402 dramuri; foaia de zestre este alcătuită de mama ei Zoița Palade în data de 5 aprilie. Un aspect de remarcat este faptul că scribul nu menționează prețul la toate componentele din zestre, și nici la sfârșit nu este trecut prețul total. Valoarea zestrei menționată mai sus rezultă doar din suma prețurilor de la bunurile aferente, exceptând acele componente din zestre care nu sunt

⁷ SJAN Iași, Colecția „Documente”: pachetul 129/1.

⁸ SJAN Iași, Colecția „Documente Spiridonie”: 72/3.

⁹ SJAN Iași, Colecția „Documente Spiridonie”: 72/3.

însoțite de preț. Astfel, în izvodul de zestre al Măriuței sunt trecute bunuri precum inele, cercei, rochii, o haină cu blană de samur, prostiri din mătase, dar și moșii, țigani alături de numeroase pogoane de vie:

„Izvod de zestre ce am dat fiicei mele Măriuței...O icoană ferecată de argint, o zgardă cu diamanturi-750 lei, o păreche de cercei de zmarald cu arige de diamant-450 lei, o floare cu diamant și cu rubinuri cu trei picioare de zmarald de shicadînu-650 lei, un inel mare de zmarald-250 lei, un inel mic de zmarald-80 lei, un inel de rubine-50 lei, un inel de zamfir-20 lei...o giubă de șal casmeru cu șereturi de sârmă blănită de samur- 9 lei, o rochie de ghermăsuță de hindic cu petală de sârmă cu fir- 4 lei...o rochie de aclaz de cel bun cu petale de hir- 50 lei...o prostire cu fir, o prostire alba cu mătăsă...2: mâneșterguri, o moșie Racoviță în ținutul Sorocei, 22 suflete de țigani, 19 pogoane de vie...”¹⁰.

Din cuprinsul documentului ne putem da seama și de starea de sănătate pe care o avea Zoița Paladi în momentul când o înzestrează pe fiica sa, ea alcătuiind foaia de zestre pe fondul unei stări de sănătate precară, în prezența martorilor și a preotului Vasile, care semnează acest document:

„Văzându-mă la slăbiciunea mea după izvod la ce am avut am făcut acestu adevăratu izvod de toate zestre ce deplinu am dat fiicei mele Măriuței: 1771 apr. 5. Și eu preotul Vasile aice m-am tâmplat și cetind izvodul am iscălit fiindu duhovnicul dumisale. Vasilachi Alexandru am fost de față când sau scris izvodul acesta. Eu Ioniță [...] am scris izvodul acesta din poronca dumi. cucoana Zoița de pe acest izvod”¹¹.

Pentru o analiză a foilor de zestre, Georgeta Fodor ne dezvăluie în studiul *Destine comune: viața femeilor între public și privat...*, cel puțin 3 perspective care pot fi luate în considerare:

1) Analiza zestrei prin prisma condiției indispensabile la încheierea căsătoriei¹². Astfel, zestrea era indispensabilă actului matrimonial; în lipsa ei, o femeie rareori se putea căsători, familia făcând eforturi sociale și economice pentru a o procura¹³. Numeroase obiecte prezente în foile de zestre se transmiteau din generație în generație. În Moldova, ca și în Țara Românească și Transilvania, foile de zestre conțineau deseori bunuri mișcătoare și nemișcătoare, unde animalele ocupau un loc important, dar puteau apărea și sălașe de țigani, metale prețioase, chiar și veșminte de o calitate superioară pentru clasa socială înstărită, însă cu cât coborâm nivelul de trai, materialele prețioase erau prezente tot mai rar¹⁴.

2) Grijă părintească pentru destinul fetelor, manifestată prin achiziționarea componentelor pentru zestre¹⁵: conducătorului de familie îi revenea sarcina de a se ocupa de elaborarea și redactarea foii de zestre. Apropiindu-se vremea pentru căsătorie, tatăl îi căuta fiicei sale un partener, dar în același

¹⁰ SJAN Iași, Colecția „Documente Spiridonie”: 72/3.

¹¹ SJAN Iași, Colecția „Documente Spiridonie”: 72/3.

¹² Fodor 2011: 194.

¹³ Barbu 2011: 215.

¹⁴ Nițu 5-6/2006-2007, 2008: 86.

¹⁵ Fodor 2011: 194.

timp făcea rost și de componentele zestrei, pe care avea să le treacă în document¹⁶; în absența tatălui, zestrea era alcătuită de cel care conducea familia. În noua familie soția venea cu zestrea pe care o primea de la părinți. După cum rezultă dintr-o serie de documente, zestrea era definitivată după o serie de negocieri¹⁷ și se stabilea de către părinții fetei încă din ziua pețirii care avea loc în casa acesteia, dacă tinerii erau din același sat; în cazul în care tinerii proveneau din sate diferite, zestrea se negocia la casa tânărului, tatăl îi oferea lucrurile de seamă, iar mama bunurile din casă. Fata era obligată să muncească pentru a-și procura averea în cazul în care nu avea părinți și nici rude care să o înzestreze¹⁸. La baza preocupării pentru înzestrarea fetelor la căsătorie stăteau rațiuni, ca de pildă: se evita intrarea unui străin în familie, fetele nefiind înlăturate de la moștenirea părintească; dat fiind faptul că înzestrarea fetei nu era ușor de îndeplinit pentru capul familiei, oferirea zestrei ca parte a peștitului intra într-un proces de negociere între cele două familii, dar cu toate acestea, nu întotdeauna fetele primeau zestre la căsătorie; cei care nu reușeau să-și înzestreze fiicele de prima dată apelau la diferite subterfugii, cum ar fi oferirea de proprietăți funciare, sau le înzestrau prin testament la sfârșitul vieții; neîndeplinirea acestei obligații putea să atragă acționarea în instanță a părinților de către fiică sau ginere, pentru a-și recupera partea de moștenire cuvenită prin înzestrare¹⁹.

3) Statutul juridic al zestrei, având în vedere faptul că normele de drept existente în evul mediu puneau accent pe caracterul juridic al înzestrării fetelor la căsătorie²⁰.

Despre înzestrarea fetelor la căsătorie s-au păstrat numeroase documente din care se pot reconstitui bunurile primite de mireasă de la părinții ei²¹. De pildă, într-un document din 1780, fără zi și lună, cu prilejul căsătoriei Ilinca primește de la părinți bijuterii în valoare de 3,700 lei, fiecare bijuterie fiind însoțită de prețul aferent. Alături de acestea, în foaia de zestre mai sunt trecute și numeroase rochii și cămăși, prostire, oglinzi, tacâmuri, haine, printre care una din blană de nurcă și alta cu sângeac negru etc:

„izvod de zăstre ce am dat fiicei noastre Ilincăi- 1 icoană chipul Macii Precista ferecată cu argint...1 zgardă cu diiamanturi prețul ei: 1500 lei, 1: pereche de paftale cu diiamanturi cu colan de sîrmă prețul 1400 lei, 14: șiruri mărgăritar la brățăr, 1: păreche cercei cu diiamanturi=300 lei, 1 păreche cercei cu zmarald și aripile cu diiamant=150 lei, 4 inele de aur însă 2 cu diiamanturi 1 cu rubinuri și=1= cu pâlaș= 250 lei...1: farfurie de argint de duleață cu lingurițele ei, 12: zarfuri de argint cu felegenile lor...2 prostiri mari cu hir de oghial...1: oglindă mare, 1: oglindă mica...1 cămeșă

¹⁶ Ghițulescu XVIII, 2000: 215.

¹⁷ Solcanu 2005: 35.

¹⁸ Peretz II, 1928: 182.

¹⁹ Fodor 2011: 195.

²⁰ Fodor 2011: 194.

²¹ Szekely 1997: 72.

*de feredea cu 20= prosoape și cu fotă...12 talgere de cositoriu...1: giubă de stofă blănită cu nurcă...1 giubă de pirvează cu hir blănită cu sângeac negru...5: tingiri cu căpace*²².

Într-un alt document din 7 decembrie 1760 Pascal oferă zestre fiicei sale Catrina, măritată cu ajutorul stolnicului Ion Catargiul, o icoană din argint, diamante, inele, cercei etc²³. O altă fată a primit de la părinții ei covoare și mai multe rochii și cămăși²⁴.

Cel mai bogat înzestrate erau fetele din familiile de domnitori, valoarea lucrurilor primite de ele era de mii de talere²⁵: la nunta domniței Ruxandra cu Timuș, voievodul Vasile Lupu i-a dat fiicei sale 2,000 de taleri, 2,000 de ducăți, o caretă și multe alte bunuri²⁶. Cu privire la familiile înstărite o putem încadra și pe Parascheva, nepoata hatmanului Vasile Roset, care ulterior i-a devenit fiică de suflet. Foaia de zestre a fost alcătuită pe măsura rangului familiei din care provenea Parascheva; astfel, la 1 mai 1789, ea primește ca zestre multe moșii, un loc de casă, pogoane de vie, sălașe de țigani, numeroase bijuterii, bani-în valoare de 450 lei, obiecte din argint, așternuturi, haine (cea mai scumpă valorând 500 de lei), obiecte din aramă, dar și multe animale²⁷.

²² SJAN Iași, *Colecția Documente*: 412/236.

²³ „O sfântă icoană a Macii Preacinstiții ferecată cu argint peste tot să le fie de ajutor, 12 șiruri de mărgăritare-300 lei, un harbur de aur tot cu diamanturi-120 lei, o păreche cercei cu balsa și cu diamanțele-50 lei, o păreche cercei tij cu diamanturi și cu rubinuri- 40 lei, o păreche brățări cut cu 8 rubinuri una și cu diamanturi-200 lei, inele cu diamanțele-50 lei, un inel cu zamfir albu-30 lei, 2 inele cu diamanțele-50 lei, un inel cu zamfir-30 lei, un inel cu matustat, o salbă de 40 de galbeni, o păreche paftale de argint poleite, o păreche tij sacle de argint, 12linguri argint cu se cu toc și cu cuțitele lor (un toc de cuțite), (2 solnițe de argint)...cămară cu 4 cai, 14 epe cu armăsarii lor, 10 vaci, 10 boi.” Acta Olga Catargi. Surete ms XVIII, 173 (rândurile puse în paranteze se văd șterse în original), vezi Ghibănescu XVII, 1914: 274-276.

²⁴ Foaie de zestre a Catrinei Botezatu, măritată cu Teodor Giuscăneanu: „zăstre ce sau datu fiicei noastre Catrina 1785 Fv. O icoană Maica Precista-o giurea de aclaz cu singiop-tij o rochii a matrinu- O giubea de veică cu singiop-1 oghial de cutnie-1 salte de cit-8 cămeși-2 pirostii-1 cearșaf-12 șervite- 1 rând de feați de pernă bun-1 rând de feați mai prost-2 meși- 2 peșchii de obraz-2 peșchiri de mâini- 20 bamale-2 sahane-2 tingiri-o căldări mari-6 talgeri de cositoriu- 1 lighean cu o maric lui- 2 lăzi- 2 scoarță turcești- 1 păreche de paftale argint cu colanul loru- o dugheană în Huși lângă Crâșșă- o crâșmă cu pivnița ei-moșia Odăluștii cu toate scrisorile ei, dar și soacrăsa să o ție în casă- și alte mărunțișuri ce nu sau arătat aice și să le de Dumnezău să trăiască și săș facă îndoite, căci cu zăstre nici o dată nime nu să mai ține, ce cu puterea sfântului Dumnezău. Anița Alexandru logofăt”. Acat Brighiu-Buznea, *Condica sub anno* (vezi Ghibănescu XVII, 1917: 93).

²⁵ Solcanu 2005: 41.

²⁶ „Domnul a dat ca zestre fiicei sale 2000 de taleri pe lângă Wyprany și încă 2000 de ducăți, caretă și multe alte bunuri, de dragul fiicei sale a oferit lui Fetera zece coți de catifea, 20 de satin și 150 de taleri, celorlalți „asanbli” și centenari li s-au dat bani pe care îi cereau fără rușine” (vezi nota 60 din *Călători străini în țările române* VII, 1980: 93).

²⁷ „Izvod ce am dat fiicei și nepoatei mele Paraschivei după cum în gios se arată 1789: mai 1. Acareturi- moșia Teșcureni peste Prut în ținutul Iași cu iaz gata, moșia Măgura tij acolo alături, un loc de casă în târgul Iași lângă biserica Sveti Ioan, cinci pogoane de vie în dealu lui Păun lucrătoare, cu livadă cu casă, și cu pivniță de piatră, treizeci și cinci suflete de țigani. Giuvaeruri- o zgardă cu diamanturi, o păreche paftale de aur cu colanul lor...bani

Spre deosebire de familiile avute²⁸, o fată săracă nu putea primi niciodată o zestre bogată deoarece atât numărul obiectelor cât și calitatea lor erau simțitor reduse²⁹. Acest lucru reflectă sărăcia și mai ales disperarea în fața unei atare situații când, spre a evita celibatul prelungit al unei copile, părinții preferau să recurgă la diminuarea propriului patrimoniu³⁰. Un astfel de exemplu îl găsim în foaia de zestre dată de Lupul, fiicei sale în anul 1750. În document sunt trecute 21 de componente pe care Lupul a reușit să le procure pentru a-și vedea fiica măritată, însă nu se menționează numele acesteia; prin urmare, foaia de zestre este constituită din:

„2 feșnice cu mânere; 5 perine mai curățele; 4 perine mici tij; 1 sandocă cu blană; 1 cerg cu ițele ei; 4 covoare; 1 scoartă; 4 tingiri cu capace; 1 scutulcă; 1 cadelniță cu ibrice; 12 talgere costor; 10 blide maramă; 1 plug; 2 prostire; 1 cel cu ghergă; 1 polog; 1 mîneșterguri; 1 săpet; 1 ladă; 1 cal cu rajtu cu cea cu perină cu asinu”³¹.

Nici Măriuța, fata Catrinei și a răposatului Lefter, nu se bucură de prea multă zestre primită din partea mamei sale. În schimb, la 1 februarie 1768 când a fost redactată foaia de zestre, pe lângă obiectele casnice, haine și puținele bijuterii, ea are parte de 3 pogoane de vie cu cramă la Odobești și de două case. Documentul conține însă o clauză: Măriuța avea să primească

450: lei...trei inele cu diamenturi. Argintării- o table cu 12: zarfuri cu felitenile lor, o ațumătoare cu stropitoare ei, doaoșprăzece părechi de cuțite cu lingurile lor...o păreche de linguri cu floarea lor, șasă păhăruțe de vutcă poleite. Straele- o giubă de canavață cu samur, cu rocini ei de stofă pentru care s-au dat bani=500= lei...o giubă de cășmeru cu sângeap negru, cu rocini ei tij de cășmeriu, o giubă stofă de cacom, cu rocini ei de agabanite...patru sarice cu 4 sandale, patru părechi conduri, cu colțunii lor, patru basmale de nas. Așternuturi-doao perechi mari cu fir, patru perechi mici tij cu fir, o plapumă de atlas cu fir, o plapumă de germescă cu flori, o salte de atlas cu flori...șasă cămeși bărbătești cu izmenele lor, șasă cămeși borangic...un covor, o scorță. A mesii- o masă aleasă cu fir, o mîneșterguri aleasă cu fir de ibrice...12: mîneșterguri de obraz. Arămuri și costor- un lighean cu ibric, opt tingiri cu capacele lor...Vite-4: armăsari, 5: epe cu mânzi, 3: epe a făta, 16: epe sterpe, 2: epe tremne...10 boi mai cu hurăle lor de plice, 1: vacă cu viței, 43: ai mari, 6: berbecuți...30 purcei. Toate aceste arătate prin izvodul acesta, sau dat fiicei ai nepoatei mele Paraschivei zestre cu bunăvoie și prin mâna mea, împreună și cu a mea părințască blagoslovenie” (SJAN Iași, Colecția Documente: 143/9).

²⁸ Din familiile avute mama îi dădea fiicei ca zestre: „o scoartă, o cergă cu țol, o pereche de traiste și una cu desagi și cinci lăicere; toate acestea țesute din lână; două oghialuri și opt perine; 3 catrințe două țesute cu strâmătură ca să le aibă de sărbători și una simplă, de purtat; două brăe mari de încins și la fiecare catrință câte un brâneț; două prostiri și două fețe de masă, câteva ștergare de șters pe mâini și câteva șervete; 2-3 valuri de pânză de fuior și de călți, 6 cămăși de sârb, 2-3 cămeșoaie” (vezi Mârza 1872: 100).

²⁹ Călătorul Erasmus Heinrich Schneider von Weismantel într-o scurtă descriere a Moldovei din sec. al XVII-lea face referire la zestrea oamenilor simpli: “toată zestrea gospodăriei lor constă în câteva strachini, oale, linguri de lemn și câni păcătoase, în afată de acestea puțin mai găsești. Ei dorm pe pământul gol sau pe vatră, pe scânduri sau pe rogojini de țoală proastă așternută deasupra ei și cu una ca aceasta se înveselesc. Pe dedesupt nu pun fân sau paie deși își înfing oasele în acest chip, adeseori bolnavilor li se fac găuri în solduri din statul culcat în felul acesta” (vezi Călători străini în țările române VIII, 1983: 228).

³⁰ Ghițulescu 2002: 35.

³¹ SJAN Iași, Colecția Documente, 505/22.

zestrea, numai dacă achita datoria părințască de 400 lei, așa cum o sfătuia mama sa, Catrina Arapă³².

Zestrea era alcătuită în funcție de starea și posibilitatea fiecărei familii; nici prea mică pentru o familie de boieri și nici prea mare pentru o fiică de oameni simpli. Părinții deliberau valoarea zestrei fără a ține cont de nici o cutumă sau lege, dar aveau în vedere să nu fie inferioară rangului și averii familiei³³.

Validitatea foi de zestre

Validitatea unei foi de zestre era dată de prezența unui număr de martori. Potrivit lui Antim Ivireanul, 3 martori plus prezența preotului erau suficienți pentru ca documentul să aibă credibilitate în instanță. Însă analiza amănunțită a documentelor ne arată că martorii nu erau menționați pe fiecare foaie de zestre. Prin urmare, există documente unde martorii erau numeroși, iar în altă parte martorii lipsesc cu desăvârșire; de obicei, familiile înstărite nu mai treceau martorii pe document, deoarece simpla semnătură a unui boier, dublată de prestigiul funcției, erau suficiente pentru a da credibilitate actului dotal³⁴. Din analiza documentelor s-au înregistrat 7 foi de zestre unde martorii erau menționați, dintr-un total de 22 documente inedite, iar în cele 60 de documente edite, 15 au caracterul unei foi de zestre. În restul documentelor, noțiunea de zestre apare în acte de schimb, vânzare, zălogire, dar și ca motiv de judecată în fața domnitorului între membrii celor două familii care s-au înrudit în urma căsătoriei copiilor lor. În continuare, vom veni cu câteva exemple în sprijinul acestor afirmații. Astfel, Măriuța și Constantin Petre dau zestre fiicei lor, Eni, o casă în satul Onțăști, o livadă pe care să o stăpânească împreună cu frații săi, iar în final îi mai oferă 2 vie cu livadă, o pivniță și două căzi, dar care vor fi administrate de Măriuța cât timp va fi în viață, urmând ca după decesul ei, Eni să intre în posesia lor; pentru aceste ultime părți din zestre, documentul prevede o clauză potrivit căreia frații Enii vor avea interdicție din partea mamei lor ca să emită vreo pretenție la zestrea pe care Eni urma să o primească. La întocmirea acestui izvod de zestre au fost prezenți toți frații Măriuței, anume Constantin, Ion și Vasile Petre, documentul fiind întărit de Măriuța prin amprenta degetului ei, dar este scris de către Gheorghie ceterașul în prezența mai multor matori, printre

³² „Cu agiutorul lui Dumnezeu. Izvod de zestre ce am dat fiicei noastre Măriuței. 3: pogoane de vie cu cramă și cu casă la Odobești, 1: casă cu locul ei și cu pivniță de peatră în târgul Eș, 17: șiruri mărgăritar, 1: păreche de cercei de zanfîr de aur, 2: inele de zmărandu de aur, 1: păreche paftale de argintu poleit cu colan, 1: rochie de antereu de belacoasă cu hir, 1: rându de strae de purtat, 10: talgere de postav, 100: săhan de aramă, 2: tingir cu capace, 1: covor, 1: ladă de chiparos, 1: oghial cu șarșaf, 1: chindir cu bunbac, 100: perini și doă rânduuri rățel, 3: prostire, 2: case, 101: șervete, 2: cănițe pergur, 8: măsuțe. Și aceasta iar scriu lui supt anul le-am dat cu mîna me și să plătească datoria părințască patru sute de lei, Catrinei Arapă o sfătui” (SJAN Iași, Colecția Documente: 412/177).

³³ Ghițulescu 2011: 149.

³⁴ Ghițulescu 2000: 216-217.

care amintim pe: „...Chirilă Stavăr. Și Criste Grecul am fostu față și m-am iscălit, Petre Constantin, Vasile Blajul. Și cu toată datoria me să naibă treabă fiica mea Eni a plăti și pentru credință am pus degetul meu, Măriuța Petre...Eu Asite iorecul...Dumitrașcu Cetariu...Petre Telelin”³⁵. Un alt document ne dezvăluie prezența martorilor la oferirea zestrei prin testament, de această dată. Este cazul lui Costantin Șlicarul care, simțind că sfârșitul îi este aproape, consideră că este momentul oportun să o înzestreze pe fiica sa, prin diată. Astfel, pe lângă averea distribuită soției sale, Costantin Șlicarul consemnează și zestrea ce i se cuvine fetei sale, Măriuca, și anume: „...2: dughene în ulița de la pod în gios unde ședeam că am dat fiicei mele Măriucăi zestre. 1: dugheană aliturea cu a fiicei mele am dat fiicei Măriuța zestre. 4: boi am dat fiicei mele Maria zestre. 4: vaci am dat fiicei mele Maria zestre. 1: vacă am dat fiicei mele Măriuța zestre...”³⁶. Din numărul redus de bunuri pe care le primește Măriuca sub formă de zestre și datoriile³⁷ pe care tatăl său le amintește în document, putem deduce că era o familie mai înstărită din clasa socială inferioară. Respectarea dispozițiilor din izvodul de zestre lăsat prin testament sunt însoțite de un blestem dat de Constantin Șlicarul, în eventualitatea în care cineva din neamul său va sesiza instanța, punând la îndoială bunurile împărțite prin izvod. La final, autorul menționează că a întocmit izvodul de zestre în prezența preotului și a mai multor martori, iscăbind documentul cu mâna sa:

„...din cele s-au întâmplat și părinții care mai gios să vor iscăli cum și niamurile mele cum și eu am iscălit însumi cu mâna mea: 1800 ghenar 8. Eu Constantin Șlicariul. Eu Catrina sor dumisale adevaresc. Manolache erei: am fostu față. Ioniță am fostu față. Ioniță Fele erai am fost față. Constantin erei Oglănești am fost față. Constantin erei am fostu față. Și eu am scris cu zisa dumisale și sânt martor Alexandru Păun. Și la facerea aceștei diiate giudecând față și văzând că cu amândurora părțile era priimire am întărit și cu a noastră iscălitură. Simeon Păun. Ioniță Păun”³⁸.

Ilinca hătmăneasa a considerat că pe foaia de zestre întocmită de ea nu mai era necesar să fie și semnătura altor persoane; rangul pe care-l deține conferă credibilitate foi de zestre pe care o întocmește pentru fiica sa, Anița, în data de 25 noiembrie 1745. Prosperitatea familiei reiese din cuprinsul documentului, unde vedem că părinții ei s-au străduit să-i ofere numeroase animale, stupi, dar și bunuri de o calitate superioară care fac parte din garderoba unei fete. Astfel Anița primește de la mama sa:

³⁵ SJAN Iași, *Colecția Documente*: 13/2.

³⁶ SJAN Iași, *Colecția Documente*: 598/21.

³⁷ „...Ce am să dau pe la unul pe la alți- 60: la Păun Blănar, 40: la părintele preot Ioanu cumnatul meu, 250: la părintele igumenu Greceanu, 250: la dum(nealui) cucoana Catrina Sturza, 5: la Ioniță Popa, 2: la baș bulibașul Ianache, 2 (lei) 20 (bani): la fratele lui Toader, 30: la Ioniță Vârlan: vezi zece lei ce-am să dau căruia casa...” (SJAN Iași, *Colecția Documente*: 598/21).

³⁸ SJAN Iași, *Colecția Documente*: 598/21.

„...o dulamă de lastră gri, roșie blănită cu pasu de samur cu nasturi de mărgăritar; o dulamă de sarahir blănită cu cacom cu nasturi de sârmă și cu mărgăritar; o dulamă de canabață roș cu flori de fir cu nasturi de sârmă și cu mărgăritar...5 rochii cu flori de fir și una cu gurile de sârmă cu mărgăritar cu spâncele de aur cu robinuri, 4 ii cu sârmă, 2 măroară de Țarigrad...10 vaci cu viței și 10 vaci tinere; 10 boi mari și 10 boi tineri; 12 iape cu armăsarul lor; 1 cal de ginere cu toate pedavele lor; 5 oi cu miei, 5 mătci de stupi. Scule-1 solniță de aur vinetic dramu 95; 1 cheftu cu diamanturi cu picioarele cu zmaralduri...8 părechi de brățări de aur veneticu paftale; 8 inele aur cu un diamant cu zanfîr...12 linguri de argint, 1 păreche paftale de argint, rădvan cu 10 telegari; cu hinca cu 10 telegari”³⁹.

Un document de o factură similară este și cel al Saftei Roset, soție de hatman, care nu consideră oportună menționarea martorilor în foaia de zestre alcătuită pentru nepoata sa, Elenca. Aceasta primește la data de 21 ianuarie 1788 o zestre consistentă, astfel încât bunurile nu sunt mai prejos de rangului familiei sale. Safta alcătuiește foaie de zestre din 6 părți; în prima parte îi oferă nepoatei sale o icoană, moșii în ținutul Neamț, biserica din sat, numeroase pogoane de vie, după care continuă cu bijuterii, predominând aurul și argintul, obiecte din argint, haine din blană de samur, cămăși din pânză și borangic, vii și numeroase animale:

„Izvod de zestre pentru toate cele ce am luat de la dumneaei mama Safta Rosettoaie hătm. la căsătoria mea cu nepoata dumusale Elenca...O icoană, o moșie întreagă la ținutul Niamțului anume Păstrăvenii cu casă. Biserica de piatră cu sat, cu două crame la drum, cu două roate de moară cu gîrla în Moldovei, cu pod îmblător pe apa Moldovei...10 pogoane de vie lucrătoare la Cetățuie lângă orasul Iași...10 pogoane lucrătoare la Cruce în ținutul Putnei...treizeci și cinci de suflete de țigani. Giuvaierurile-douăsprezece șiruri de mărgăritar, o aviză cu diamanturi, două inele cu diamanturi...Argintării- o stropitoare cu afumătoarea ei poleită cu aur, două sfeșnice de argint...o lingură mare de argint, două solnițe tij...Strae și altele- o giubă de canabață blănită cu samur, cu roc(h)ie ei de stofă, o giubă de canabață tij cu samur, cu roc(h)ie ei tij de stofă...un benișel cu ghermăsucă cu sângeac...două cămăși de pânză de noapte, patru cămăși bărbățești cu izmenele lor...opt prostire de mindir...cinesprezece epe mari cu mânzii lor, cinci epe sterpe...doi armăsari, o sută cari mari, zece boi cu buhailor, zece boi cu plugul lor...o tavă mare de tibacă”⁴⁰.

Natura zestrei

În limbajul juridic, obiectele naturii sunt desemnate prin termenul de *lucruri*. Lucrurile susceptibile de apropiere sub forma dreptului de proprietate se numesc bunuri care fac parte din patrimoniul unei personae. Potrivit lui Gaius, lucrurile pot fi: a) patrimoniale-*res in patrimonio*; b) în afara patrimoniului-*extra patrimonium*. După modul de funcționare a unor

³⁹ SJAN Iași, *Colecția Documente*: 173/41.

⁴⁰ SJAN Iași, *Colecția Documente*: 143/7.

mecanisme juridice, romanii făceau distincție între lucrurile mobile și lucrurile imobile⁴¹. În spațiul românesc bunurile înșirate în foile de zestre aveau o viață utilitară deoarece nu toate erau dăruite în zapise sau erau destinate pentru întemeierea gospodăriei și asigurării traiului noului cuplu⁴².

a. Zestrea funciară

O societate patrimonială prețuind pământul ca pe un bun suprem îl poate substitui în anumite condiții cu contravaloarea lui exprimată în alte bunuri. O astfel de societate, în care generația părinților hotărăște ce moșii se unesc și ce moșteniri nu se împart, încurajează modul nomenclatural, oferind tinerilor posibilitatea de a începe ei înșiși o viață nouă în căminul lor. În secolul al XVII-lea înzestrarea cu pământ e puternic prezentă în toate categoriile sociale, fetele primind ca zestre bunuri mobile sau moșii, ocini și delnițe etc⁴³. În general, când se măritau fetele primeau lucruri mobile, pământul era destinat descendenților din linia masculină. Cu toate acestea era răspândit și obiceiul înzestrării fetelor⁴⁴ din patrimoniul imobiliar al familiei⁴⁵. De pildă Anghelușa Mamileasa, sulgerița, în izvodul de zestre din 12 noiembrie 1798 îi oferă și bunuri imobile fiicei sale Mărioara, înaintea căsătoriei cu logofătul Vasile Chiriac, cum ar fi:

„unu loc de casă la așăzare în Iașu a căruia mărime să fie în toate părțile de trei zăci stânjeni ipod: atât lungul cât și latul, o parte și giumătate din tot satul Cășcojnîinii Suhurlui, patru pogoane vie lucrătoare, toată partea din Corcești ce i-am tot alăturiea vezi o parte și giumătate ce iam a surori mea, o parte din sat Corcești: de cu loc baștină: trei părți din toată moșia pravileasă ținutul Soroca, vezi a patra parte a surorii mea. Toată această cea mai sus să cuprindă prin izvodu, acesta să aibă a împlini, și are datoarei ginerului nostru dumisale logofăt Vasile Chiriac spătar cea slugiutoriul lui Dumnezeu s-au făcut așăzare ca să ia pe fiica mea Mărioara”⁴⁶.

Într-un document din 1724, Ioana preteasa oferă ca zestre fiicei sale Parascheva moșia Orțești la Prut⁴⁷. Gavriil Budul la 28 martie 1626

⁴¹ Molcuț 1933: 102-103.

⁴² Barbu 2011: 222.

⁴³ Barbu 2011: 323.

⁴⁴ Izvod de zestre a Aniței, primit de la părinții săi, Ioniță Cotruță și soția sa, Catrina: „Izvod de zestre ce am să dăm fiicei noastre Aniții cele ce sânt arătate mai jos. 1783 noemb. 9. Giunătate din partea din Pmoșii din câte avem Dloștina și Ungurăștii ceia ce sânt încă împreună fiica noastră împreună și giudecare. Și pentru aceste mai sus arătate ni-am iscălit mai gios iscălind dăm fiicei noastre Aniței. Eu Ioniță Cotruță și denpreună cu soțul meu Catrina. Și pentru Gheorghe i-am învoit mai pe urmă m-au dat sovac m-au plăcut din [...] tătănemeu, și o rublă banii pus la ladă. Eu Anița m-au mulțămit peste izovd” (SJAN Iași, Colecția Documente: 110/32).

⁴⁵ Solcanu 2005: 41-42.

⁴⁶ SJAN Iași, Colecția Documente: 129/2.

⁴⁷ „Adecă eu Ioana preteasa popii lui Timofte, datam adevărat zapiz la mâna fetei mele Paraschivei, precum să știe că când am măritat pe Lupa, fata me iam dat zestre multe vite și bani și accareturi și alte odoară de mare preț, și eu acmu rămâind văduvă și săracă

consemnează cum unele moșii oferite ca zestre puteau proveni de la părinți; astfel el oferă mănăstirii lui Zogavie⁴⁸ o poiană în zona Bahluiului primită ca zestre de la socrul său⁴⁹. Paraschiva, nepoata și fiica de suflet a Ilenei, prin zestrea primită la 28 aprilie 1789 aduce în noua familie:

„moșia Teșcurenii peste Prut în ținutul Ieșii cu iaz gata. Moșia Măgura tij acolo alături. Un loc de casă în târgul Iașului lângă biserica Sveti Ioan; cinci pogoane în dialul lui Păun cu livadă, cu casă și cu pivniță de piatră. Doazăci de pogoane vie lucrătoare la Străoani, la Spărieți în ținutul Putnei...”⁵⁰.

La 9 iunie 1632 comisului Coroiu, printre alte ocine, i se întăreau și proprietățile din Făureni și Ruseni pe care le primise ca zestre de la socrul său Dumitru Gheuca, vornic de gloate, iar acestuia⁵¹ „i-au fost dreaptă cumpărătură”⁵².

b. Zestrea în obiecte de uz casnic. Trusoul

Dacă zestrea imobilă (moșii, ocini, vii, păduri) poate fi urmărită în felurite tipuri de documente chiar pe parcursul mai multor generații, trusoul alcătuit din obiecte personale (haine, bijuterii etc) și lucruri pentru viitoarea gospodărie (așternuturi, prosoape, mobilă, covoare) trebuie căutat numai în foile de zestre de tip inventar⁵³. Femeia este cea căreia îi revenea sarcina de a aduce în noua căsnicie obiectele de uz casnic (tacâmuri, pahare, fețe de masă, șervete, prosoape, talere, tingiri, lighene) și așternutul patului. După puteri, părinții cumpărau pentru fiicele de măritat astfel de obiecte, unele manufacturate, greu de procurat și costisitoare, altele țesute de viitoarea mireasă și de femeile apropiate familiei. Cele mai valoroase și apreciate obiecte erau vasele de argint, numite „scule”⁵⁴. Într-o foaie de zestre de la 1669, Safta Gospodja, soția voievodului Ștefan Gheorghe al Moldovei (1653-1658) oferă la căsătoria nepoatei sale Alexandra:

nam avut cu ce înzestra pe Parascheva la măritat ei; eu de a me bună voe nesilită de nimeni iam dat zestre parte de moșie din Orțești, ce o avem la Prut ca să o stăpânească Parascheva, iar Lupa să naibă treabă la moșia Orțești nici o dată în veci, ca una ce sau luat parte ei de zestre de altele, și pentru ca să fie știută și de bună credință am chemat și pe alte fețe cinstite de au întărit ca să să crează. Și am scris eu Toader diac martur.” (Document din 1724, vezi Ghibănescu VII, 1912: 19).

⁴⁸ Solcanu 2005: 42.

⁴⁹ „Adică eu Gavriil Budul, ginerele lui Costin Boghiul, ci au fost șoltuz în târgu în Hirălu, scriu și mărturisesc cu acest zapis al miei, de nimene sălit nici asupra, ci di a me bunăvoi, avînd eu o poiană în țărmurile Bahluiului, în Pârcovaci, cari poiană mi-au fost dată zăstri di la socrul meu, ci au fost făcută curățătură de pădure întreagă, aceia poiană unde este zidită și făcută de zugravii....”. Document din 28 martie 1626 (7134) în D.R.H XIX, 1969: 4.

⁵⁰ SJAN Iași, Colecția Documente: 143/8.

⁵¹ Solcanu 2005: 42.

⁵² „Și de asemenea dăm și întărim boierului nostru Coroiu comis a lui dreaptă ocina și dedină, din jumătatea satului Ruseni, ce se numesc acum <Băicani, a șasea parte ce-i este lui de zestre> de la socrul său Dumitrașco Gheuca vornic la gloate, iau lui iau fost dreaptă cumpărătură...” (vezi D.R.H, XXI, 1971: 143).

⁵³ Barbu 2011: 224; vezi și Ghițulescu 2000: 62.

⁵⁴ Barbu 2011: 224-225.

„1 ceapsă cu țirite de argint poleitu; 2 coboaci mari de argintu cînd am dat păhar, 12 linguri mari de argintu, 2 linguri tij poleite, brâu de argint poleitu...1 năstrapă mare de argintu cu acoperămîntu poleittă preiste totu, 2 linguri de argintu, 2 furculiță tij, 2 linguri mari de argintu și poleite...”⁵⁵.

Și hagica Tudora, fiica Bălașei, se bucură de trusoul primit ca zestre în 1780; din cuprinsul documentului vedem că predomină bijuteriile și obiectele casnice; chiar dacă nu sunt de o calitate superioară, totuși părinții s-au străduit să-i ofere câteva bijuterii din aur și o rochie mai scumpă, procurată din Istanbul:

„...o icoană ferecată cu argintu Maica Precista, o caducă de argintu, o farfurie de argint cu lingurița ei, o pereche paftale de argint, un colan de diamant, 2 șiruri de mărgăritar mari, o zgardă de auru, o păreche de cercei de aur cu diamantu și cu zanfîr, un inel cu 5 diamanturi și cu zanfîr, un inel de auru cu matostat, un inel de auru cu robin...3 prostire, o rochie de ghermăsuță, o rochie de Stanbol șalu, o giubă cu caconu, o giubă dezblănită de vară, o scoarță mare, un covor...”⁵⁶.

Cămile se numeau „năstrape”, aveau capac și erau de forma cilindrică. Cele turcești, numite ibrice sau „kukume”, sunt importante începând cu a doua jumătate a secolului al XVII-lea, care împreună cu ligheanul de argint sunt obiecte de toaletă des menționate în foile de zestre ca elemente de igienă personală alături de cele legate de baie: ștergar, cămașă, săpun etc⁵⁷. Fetele din familiile de domnitori erau înzestrate cu obiecte din argint; astfel Dafina, soția lui Duca Vodă o înzestrează pe fiica sa cu linguri, furculițe, inele, brățări, mărgăritare etc⁵⁸.

c. Zestrea în stupi, animale și case

Belșugul de oi, vite și stupi pe care îl remarcă aproape toți călătorii străini prin țările române explică de ce în lumea celor nevoiași, animalele și albinele erau mai la îndemână decât banii în alcătuirea zestrei. Multe dintre ele nu necesitau o grijă sau o investigație specială, deoarece erau crescute în sălbăticie. Fie că era vorba de cea mai nevoiașă fată de om simplu, de o preoteasă sau de fiica unui boier, caii, vitele, oile și stupii nu lipseau din zestre⁵⁹. De pildă jîtnicerul Ilarion, vrînd să-l aibă ca ginere pe postelnicul Toader Burghel, are grijă să nu-l dezamăgească pe acesta, astfel încât o

⁵⁵ Document din 17 aprilie 1669: Tiktin I, 1, II, 1883: 341-343.

⁵⁶ SJAN Iași, Colecția Documente: 412/239.

⁵⁷ Barbu 2011: 225.

⁵⁸ Foaie de zestre cu referire la juvaierile Anastasiei, fiica Dafinei și soția lui Duca Vodă: „...mărgăritare și dintre cele altele pre mâna Grabini: 1 gherandu de mărgăritari mare cu 7 unghi de auru; 1 gherdanu de mărgăritari mai măruntu, cu curelea, 8 șiraguri de mărgăritari mare; 1 gherdanu de mărgăritari cu 10 mărgelea de auru, înu trei ațe sucite. 14 șiraguri de mărgăritari, c-au fostu luat mai de multu, cîndu s-au dusu la Iași; 1 inelu de auru bătutu micșoru, tiju; 1 lăntuhu de auru dinu 60 unghi tiju; argintu ș'altea lucruri ce s'au datu la treaba cucoani Grăbini, 222 dramu, 11 linguri, ce s'au datu totu între locu, la linguri de argintu”. Vezi Iorga, XVI, 1906: 130.

⁵⁹ Barbu 2011: 229-230.

înzestreză pe fiica sa, Bălașa, cu mai multe animale pe lângă hainele și obiectele casnice, fără a-i procura obiecte din aur și argint:

„...o icoană Maica Precista, 8 boi mari, 8 vaci cu viței, 4 epi a fâta, 4 cai telegari cu cu cozii hamuri bobou, 1 cal de mirii pohodnicu, 80 mătci, 12 blide, 12 talger(e) costor, 12 părechi cuțite, 6 tingiri cu căpace, 2 căni un(a) mica, 1- o scatulșcă cu șipet, 2 șfeșnice, 1 lighean cu ibrice, 1 covor bun, 1 scoarță și levicere=2; 2 rânduri strae unele bune altele prostu, 1 așternut cu tot tacâm, 12 cămeșe cu frâe...”⁶⁰.

Într-un document din 1780, scris la data de 27 februarie, fără să se cunoască autorul și beneficiarul zestrei, aflăm că sunt consemnate următoarele componente: „...Cele ce am luat de la tatăl meu zestre: moșie Urlați, la Fălci, cu toate hotarele; 80 de stupi, ce-I ave tatăl meu (...); 700 oi mari, tij; 300 vaci, mari tij; 40 boi mari, tij; 12 cai telegari, tij; 25 pogoane de vie la Diocheti”⁶¹.

Banul Constantin Bașotă din ținutul Dorohoi menționează într-o foaie de zestre din 1777 că a oferit: „cal de mire cu raft de argint i șe 150 lei; 7 cai galbeni, s’au vândut în 315 lei; 3 cai tij galbini s-au vândut 150 lei; 50 stupi 2 cai suri unul din epi, unul e de la mine, 95 lei; ...12 vaci bune, câte 15 lei, 180 lei. 2 buhai-40 lei, 200 pentru oi...”⁶². La 1 aprilie 1798 printr-o foaie de zestre C. Racoviță îi oferă fiicei sale Nastasica: „8 boi, 6 vaci, 6 iapi, 1 armăsar...50 de boi de negoț...300 de stupi”⁶³. La 15 aprilie 1652 Zlada Comisoae îi oferă fiicei sale Nastasica la căsătoria acesteia cu Panhitie numeroase animale și stupi: „50 de epe cu mânzi, 3 perechi de Telegari, 50 de vaci cu viței, 50 de gonitori, 3 pluguri de boi, 3 prisăci de stupi la sat la Curțești...doă sute șo doazeci de stupi...”⁶⁴. La căsătoria domniței Ruxandra cu Timuș, domnitorul Vasile Lupu a dat fiicei sale, ca zestre, „50 de mii de taleri...o căsuță cu șase cai și numeroase blănuri”⁶⁵. În timpul domniei a treia în Moldova a lui Gheorghe Duca (1678-1683), Iordachi Ruset se căsătorește la Iași cu Safta, fiica lui Racoviță Neculai și primește ca zestre: „61 de moșii, din care 24 de sate întregi, 9 jumătăți, 28 de părți, mori, vii, sălașe de țigani, scule, juvaiere, rădvane cu cai...”⁶⁶. Catrina Cantacuzino, fiica marelui vistiernic Iordachi Cantacuzino, în 1670 la căsătoria cu Enachi, primește de la părinții săi o zestre consistentă de 22 de sate întregi în ținuturile Cernăuți, Hotin, Soroca, Dorohoi, Fălciu,

⁶⁰ SJAN Iași, Colecția Documente, pachetul 306/2.

⁶¹ SJAN Iași, Colecția Documente: 482/4.

⁶² Iorga II, VII, 1904: 152-153.

⁶³ Documentul întreg din 1 aprilie 1798: „Izvod de zestre de cele ce dau fiicei mele Nastasiica: 1 icoană ferecată cu argint, o moșie Putredeni, 8 boi, 6 vaci, 1 armăsar, 2 rânduri strae nurcă, 2 rânduri cacon, 1 rându singiop, 2 așternut cu perinile lor, 4 prostiri, 2 masă, 2 șervete, 2 părechi cuțite de argint cu lingurițele lor, 1 străchinuță de argint cu lingurițele ei, 2 perechi cercei de bălaș 6 suflete 300 lei, 50 de boi de negoț, aceștia ni iau dat înmâmia după ce nau înzăstrat;- o scăfârle de argint, 300 de stupi ni au dat la sat la Chircești în ținutul Vasluiului, 300 de oi”. Vezi Ghibănescu, XVI, 1926: 80-81.

⁶⁴ Ghibănescu, XIII, 1923: 19.

⁶⁵ Călători străini despre țările române, V, 1973: 470.

⁶⁶ Gane 2006: 34.

Cârligătura, Iași, Roman și Neamț, plus jumătăți de sate la Vaslui și un sfert din Lăhăceni și Giurgești, pe lângă sălașele de țigani, juvaiere, argintărie, blănuri, cai și vite⁶⁷.

Femeia și patrimoniul ei

La familiile simple, fata pleca în noua casă cu puținul pe care tatăl s-a îndurat a-l procura; printre acestea se aflau și obiectele personale ale fetei, precum și unele animale, potrivit bunăstării familiei. Hainele și bijuteriile încep să-și facă simțită apariția în foile de zestre pe măsură ce familiile aveau un rang social mai ridicat; aici credem că hainele fetelor țăranilor înstăriți și ale micilor boieri erau confecționate din materiale simple și ieftine, precum tafta, pânza, postavul, printre acestea strecurându-se și câteva bijuterii de aur și argint⁶⁸. Clasa dominantă era caracterizată prin rafinament și opulență, unde rochiile erau confecționate din materiale scumpe de la Constantinopol, Veneția etc; în broderii se folosea firul din aur și din argint, în timp ce nasturii erau din diamante și mărgăritare; culorile predominante erau albul, roșul, albastrul și verdele. Putem afirma că pentru ceremonii și sărbători religioase, fetele foloseau rochii bogat brodate și ornamentate, în timp ce pentru interior îmbrăcămintea era mai simplă, apropiată unui port tradițional țăranesc, formată din ie și fotă, iar pe cap purtau basma sau maramă⁶⁹.

Pentru femeie zestrea avea o semnificație deosebită deoarece îi aparținea și o administra; bunurile obținute din banii primiți zestre sau din vânzarea unor părți din zestre erau considerate tot bunuri dotale. Deoarece soțul era dator să conserve zestrea, în practică adesea femeia nu dispunea după bunul ei plac de respectivele bunuri dacă nu obținea încuviințarea soțului; dacă se întâmpla să se despartă de soț acesta era obligat să-i restituie zestrea și darurile pe care i le făcuse⁷⁰.

Călătorul străin Anton Maria Del Chiaro consemnează la începutul secolului al XVII-lea că una dintre îndeletnicirile femeii de zi cu zi era de a țese la războaiele de țesut care se aflau în aproape toate casele; în gospodăriile boierești slujnicele ajutau jupânesele la țesut și brodat, excepție făcând ziua de vineri, când acul era lăsat deoparte pentru a nu supăra pe Sfânta Vineri⁷¹.

Familiile cu o situație precară erau mai rezervate în oferirea zestrei; astfel, o fată putea primi de la părinți: lăicere, traiste, saci, desagi de buci și nu de lână, catrințe și brâie simple, o vită și câteva oi la mijloc. În cazul în care părinții promiteau fetei zestrea din timp, neținându-se de cuvânt,

⁶⁷ Gane 2006: 94-95.

⁶⁸ Ghițulescu 2000: 218.

⁶⁹ Ghițulescu 2000: 218.

⁷⁰ Solcanu 2005: 47.

⁷¹ *Călători străini despre țările române* VIII, 1983: 380.

puteau intra în conflict cu ginerii; iar dacă bărbatul pierdea zestrea soției sale, atunci era obligat de rude să facă rost de zestre⁷².

În spațiul românesc livrarea zestreii avea loc odată cu mutarea fetei în casa băiatului, mai exact după nuntă, și nu la logodnă. Dacă transferul fetei întârzia, începeau să apară nemulțumirile în rândul socrului sau a ginerelui; acesta din urmă avea posibilitatea să se adreseze domnitorului cu o jalbă, prin care cerea să i se facă dreptate, pentru a se asigura că nu a fost mințit. Totuși, mai exista o soluție pentru ca să nu se ajungă la judecata domnească, și anume renegocierea: socrii, ginerele și cumnații întocmeau o altă foaie de zestre în prezența unui negustor care avea sarcina de a fixa un preț pentru fiecare componentă a zestreii⁷³. Cu prilejul ceremoniilor de logodnă și de cununie mireasa primea din partea alesului ei darurile de logodnă, iar ea îi oferea mirelui zestrea primită de la părinți. Darul de logodnă și dota, după decesul soțului sau dacă acestuia i se confiscau averile drept pedeapsă pentru vreo fărădelege, rămâneau văduvei sau soției în cazul în care nu erau copii; de asemenea, soția beneficia de averea mobilă a soțului dacă purta numele și titlul acestuia⁷⁴.

Indiferent pe ce treaptă a societății se afla, o familie avea în atenție păzirea moralității fetei. Obiceiului acesta i se acordă o mare importanță, deoarece când o fată nu era găsită cinstită la căsătorie consecința imediată era blamarea familiei și stigmatizarea fetei. Pentru cei vinovați de astfel de fapte grave, pentru stricarea fecioriei, codurile de legi din secolul al XVII-lea au prescris ca și pedepse obligația de a înzestra victima și de a o lua de soție cu consimțământul părinților acesteia. Dacă se întâmpla ca părinții fetei să nu fie de acord, atunci fata urma să primească zestrea, iar pedeapsa celui inculpat rămânea la alegerea judecătorului⁷⁵. De pildă, într-un document din 7 noiembrie 1741 o vedem pe o anume Maria din Iași care a depus o jalbă la divanul domnesc, reclamând că a fost necinstită de către Vasile blănar, fiul Părăscăi. Divanul judecă această pricină, absolvindu-l de vină pe Vasile, astfel încât procesul se încheie cu condamnarea acestuia, după ce a refuzat să o ia în căsătorie pe Maria după incident:

„O carte lui Vasile blănariul, ficiorul Părăscăi, de aice din Iași, de giudecată ce-au avut cu o fată, anume Maria, iar din Iași, care fată jăluind pe acest Vasile blănariul că s-ar fi acolisit și ș-ar fi făcut rîs de dînsa și acum nu vra să o ia. Și ieșind ei de față, amîndoi, la giudecata Divanului mării sale lui vodă s-au îndreptat Vasile blănariul, iar fata, aflîndu-să că este acolesitoare făr-de cale, s-au dat rămasă din toată giudecata. <7250 (1741)> noiembrie 7”⁷⁶.

Dacă o fată era răpită fără voia ei, dispozițiile juridice din *Carte Românească de Învățătură*, la glava 32:23 îl obligau pe bărbat să o

⁷² Mîrza 1872: 102.

⁷³ Ghițulescu 2000: 219-220.

⁷⁴ Solcanu 2005: 49.

⁷⁵ Huț, 1, 2010: 6.

⁷⁶ Caproșu, V, 2001: 58-59.

înzestrezee⁷⁷ după puterea și destoinicia ei⁷⁸. Violatorul era obligat să înzestrezee fata pe care o siluise, conform C.R.Î, care conține un articol întreg intitulat⁷⁹ „Când iaște datoriu cela ce va face silă vreunii fete să o îndeztreaze și când o va lua să-i fie muiare”⁸⁰.

Înzestrarea fetelor intra în obligația părinților și se făcea în momentul căsătoriei. În mod exceptional, părinții decăzuți din drepturile părintești erau obligați de pravilă să-și înzestrezee fiica la căsătorie. După decesul tatălui, mama văduvă era cea care se ocupa de asigurarea zestre; chiar și în cele mai vitrege condiții ea făcea tot posibilul să se achite de această obligație. Din lectura documentelor putem deduce că mama a avut un rol deosebit la înzestrare, ea dând propria zestre fetelor sau uneia dintre fete⁸¹. Un astfel de exemplu îl oferă Alexandra, soția răposatului sulger Gavrilă Palade, care o înzestreză pe fiica sa Vasilca; aceasta își refăce căsnicia pentru a doua oară, căsătorindu-se cu vornicul Gavriliță Costachi, primind ca zestre satul Cetățuia, aflat în ținutul Tutova:

„Adică eu Alexandra sulgeroia a lui Gavril sulgeriul, scriu cu acest adivărat zăpis al miei, precum am dat satul Cetățuia zestre fetei mele Vasâlcăi vonicesăi, a vornicului Gavriliță, care sâlește ieste la ținutul Tutovii, pea pa Bârladului. Ce este data de Vasâle Vodă d-sale lui Gavriliță sulgeriul, cu vad de moară în apa Bârladului, și în tot locul cu tot venitul. Acest loc l-am date eu zestre Vasâlcăi, ca să-i fie moșie driaptă a ei și a fiilor ei în veci”⁸².

Soțul, în calitate de beneficiar al uzufructului, putea să vândă zestrea pentru achitarea unor datorii sau pentru a scoate familia din impas. Numeroase documente ne arată că, după o prealabilă consultare cu soția și eventual cu copiii, soțul punea în vânzare zestrea pe care o deținea de la soția sa. Majoritatea zăpiselor de vânzare ne arată că se vindeau case, moșii, pogoane de vie, pivnițe, dugheni, prețul fiind cuprins între 30 lei și 405 lei. Dar sunt și documente în care prețul de vânzare al unei case sau al unei moșii era fixat la un quantum mai mare decât cele relatate mai sus. De pildă într-un document de la începutul secolului al XVIII-lea îl vedem pe Toader Bîtcă, cum împreună cu Safta-soția sa, fiica lui Paladi făclier din Iași, vinde egumenului Ieremia de la mănăstirea Danco o parte din zestrea primită de soția sa, prețul de vânzare fiind stabilit la 405 lei bătuți:

„Adică eu, Toader Bîtcă, și cu fâméia mea, Safta, fata lui Păladı făclierul de Iași, și cuconii noștri, scriem și mărturisim cu acest adevărat zăpis al nostru precum să s(e) știe că, de nim(e) siliți, nici asupriți, ce de a noastră bunăvoie, am vîndut a noastră dreaptă ocină și moșie, optu

⁷⁷ Szekely 1997: 73.

⁷⁸ „Răpitoriu iaște datoriu să îndzestrezee pre muiarea ce au răpît după puterea lui și puterea și destoinicia muerii: așjderea și giudețul să cade să-l îndemne să o îndzestrezee după destoniii amânduror” (vezi C.R.Î, gl. 32, z. 23, 1961: 131).

⁷⁹ Szekely 1997: 73.

⁸⁰ C.R.Î, gl. 37, 1961: 139.

⁸¹ Solcanu 2005: 49

⁸² Antonovici 1915: 4

pogoane de viie cu cramă gata, și cu cas(ă), și cu șură gata, cu totul îngrădit, și cu vasele viilor...Deci, acéste vii, cu toate câte scriem mai sus, le-am vîndut sfinții sal(e) părintelui Ieremii egumănuului de la sfînta mănăstire Danco, dreptu patru sute 5 lei bătuți, <pogonul câte 45 lei bătuți; și unde iaste crama cu case cu tot îngrădit să fac peste 9 pogoane>. Și ne-au dat banii deplin la mînule noastre; și i-am dat li zăpisăl(e) cele véchi a viilor”⁸³.

Continuând cercetarea, descoperim că aceste pogoane de vie, pe care Ieremia le-a cumpărat, i-au fost întărite de către domnitorul Mihai Racoviță la data de 16 aprilie 1708, menționând că vânzătorul le-a primit de la socrul său, Paladie:

„Adică au venit denainte noastră...Ieremia egumănuul de la sf(î)nta m(ă)n(ă)st(i)r(ă) de la Danco...scriîndu și mărturisîndu cu acél adevărat zăpis a lor, de nimé siliți, nicé asupriți, ce de a lor bunăvoie au vîndut a lor dreaptă ocină și moșie, optu pogoane de vii, cu cramă gata, și cu cas(ă) gata și cu șură..., cari vii le sintu și lor de dzestré de la părinteli lor Paladi(e) făcliériul și de cumpărătură...Deci și domnia mea...am dat și am întărit pogoani de vii și cu toate cî<te> scriem mai sus ca să-i fie și de la domniia mea dreaptă ocină și moșie și cumpărătur(ă) și uric m(ă)n(ă)st(i)ri, cu tot, stătător în veci...”⁸⁴.

Un preț mai mare cu care au fost vândute bunurile imobile primite ca zestre îl găsim într-un document din 26 august 1793, unde după o prealabilă sfătuire cu soțul său, Maria, fiica răposatului Ștefan Purice și a Florei Dumitrachi, vinde casele primite ca zestre în mahalaua Tălpălari din Iași. Cumpărătorul este sulgerul Mihaiu Gane care oferă o sumă de 1,000 de lei în prezența mai multor martori:

„Eu, Mariia fiica răpăosatului Ștefan Purice ot vist(ierie), soțul dumisale Dimitrachi Flore poroșnicului hăt(mănesc), îl încredințez cu zăpisul meu la mîna dum(nealu)i sul(gerului) Mihaiu Gan(e), precum să se știi că avînd eu o părechi de case cu locul lor în mahalao(a) Tălpălarii, peste drum de casele dumisale med(elnicerului) Mihalachi Scărțiscul, care case cu locul lor le am și eu rămas(e) de la tată-meu, care mi le-au dat de zistre, deci socoti(n)du-mă eu dimpreună cu soțu meu pentru aceste case ca să le vîndu, nefîndu-se trebuitoare, s-au găsit moștiriu dum(nealu)i sul(gerul) Mihaiu Gan(e). și făcînd tocmală și așezare cu dumnealui i le-am vîndut dumisale drept 1000 lei, adică una mie lei...”⁸⁵.

Safta, fiica Nastasiei, întâmpină greutăți la vânzarea pivniței de piatră și a celor două dugheni din Iași pe care le-a primit ca zestre de la părinții săi. Inițial nu găsește cumpărători, dar în final jupânul Ion Arghirii din Iași se hotărăște să cumpere bunurile pe care Safta le-a pus în vânzare, în valoare de 100 de lei:

„Adecă eu, Safta, fata giupînesăi Nastasîi, fata lui Ghe(r)oghîi Amvros, făcut-am zăpisul meu la mîna dumisali giupînului Ion Arghirii neguțitoriul, de aice, din tîrgu din Ieș(i), precum să s(e) știe c-am vîndut

⁸³ Caproșu, III, 2000: 292.

⁸⁴ Caproșu, III, 2000: 302-303.

⁸⁵ Caproșu, IX, 2007: 180-181.

dumisali o pivniți de piatră și cu loc de doai dugheni, alături cu pivnița, de la deal, și cu locul teascului, care au fostu din dos...cari moșii mi-i dată de zestre de la părinții miei. Și o am vîndut dumisali dreptu o sută de lei, bani gata, ce s(ă) fii dumisali dreaptă ocină și moșii, și giupînesei dumisali, și cuconilor, și nepoților și strenepoților dumilorsali, în veci neclătit(ă) și nerușăit(ă)...”⁸⁶.

În afară de vânzarea zestrei, soțul sau soția puteau să garanteze cu o parte din zestre când era vorba de împrumutul unor sume de bani. De pildă, un astfel de exemplu îl oferă Anița Băcărița, care a garantat cu satul Fauri de pe Jijia, primit ca zestre, în schimbul unei sume de bani; la 9 decembrie 1735 ea a împrumutat de la mitropolitul Antonie 50 de lei, angajându-se ca până în luna mai să restituie toți banii. Această promisiune este însoțită de o clauză privind neachitatea împrumutului în timp util, potrivit căreia mitropolitul să scoată satul la vânzare, fixând pe acesta un preț mai mare din care să-și poată opri suma împrumutată, iar diferența să intre în posesia Aniței:

„Adecă eu, Anița Bănărița, fata Lupului vist(iernic), făcut-am adevărat și încredințat zapisul meu la cinstită mâna sfinții sale părintelului chir Antonie mitropolitul precum să să știe că m-am rugat sfinții sale de mi-au făcut bine cu cincidzăci de lei, bani noi; și pentru acești bani i-am pus sfinții sale zălog o moșie ce-i în sat în Fauri, care-mi iaste mie dreaptă ocină de la părinții miei, dată mie dzestre...Și această moșie am pus-o zălog pîn(ă) la luna lui mai; nedîndu-s(e) banii la dzi, să să prețaluiască moșie și de a fi moșie să facă mai mult la acești bani, să ne mai dea părintele ce s-a mai socoti și să fie a sfinții sale”⁸⁷.

Și Velișcu, fiul lui Bebe blănar, ne mărturisește într-un document din 25 iulie 1748 că a împrumutat 160 de lei de la Constantin Balșu cu prilejul înmormântării tatălui său. Pentru acești bani, Velișcu pune zălog o casă de lângă biserica Vovidenie, care a fost dată zestre surorii sale. Casa a revenit în posesia tatălui său după ce acesta s-a ocupat de înmormântarea fiicei sale și a cumnatului său, însă documentul ne mărturisește că în final casa ajunge să fie administrată de către Velișcu, după ce își înmormântează tatăl:

„Adică eu, Vilișcu ficiorul Blibi blănar, făcut-am zapisul meu la mâna vel păharnicului Constatin Balșu, precum să s(ă) știe că făcînd tată-meu o cas(ă) împreună cu mini și măritîndu-să soru-me Catrina, așa m-am învoitu cu tată-meu și am datu zăstri soru me Catrinii car(e) cas(ă) este lângă Vovidenie, în parte din gios, întri cas(a) lui Loil și între cas(a) Ursului făclierului și din gios casa lui Andreiu Hărmizîului. Și tîmplîndu-s(ă) de-u murit soru-me și cumnatu-meu și copii n-au avut, deci tată-meu Ștefan Blebe ș-au luat casile ca să-i fie de comîndul lui; și tată-meu au mersu de-u voit cu dum(nea)lui paharnicul, depreună cu mine și casășe s-au tocmît drept 160 lei; și tată-meu nici un an n-au luat pîr-la săvîrșiré, iar piste puțînă vreme i s-au tîmplat moarte. Deci eu, Velișcu, m-am dus după porunca tatîni-meu și am luat bani, 160 lei, car(e) scriu mai sus, de

⁸⁶ Caproșu, IV, 2001: 134.

⁸⁷ Caproșu, IV, 2001: 186.

la dum(nea)lui Constantin Balșu și i-am cheltuit la moarte tatîni-meu...”⁸⁸.

Zestrea mai putea fi folosită și pentru schimbul unor parcele de vie. Protagonisti într-un astfel de schimb îi avem pe Alexandru Buhuș, mare pitar, și soția sa, Alexandra, fiica lui Nicolae Ureche; cei doi au dat din zestrea lor lui Vasile Ceaurul și soției sale, Irina, trei fălci de vie la Hîrlău și o falcă de vie la Iași, în schimbul a șase fălci de vie de la Crivești, ținutul Romanului. Documentul ne dezvăluie că acest schimb are loc în familie la data de 25 octombrie 1688, deoarece Irina era sora cu Alexandru Buhuș:

„Alixandru Buhuș vel pitar și soțul mieu, Alixandra, fata lui Nicolae Uréche, scriem și mărturisim cu cest zăpis al nostru cum am făcut schimbătură cu dumnăalor frații noștri, Vasilie vornicul cel mare de Țara de Sus și cu soru noastră Irina, giupîneasa dumisale, fata lui Dumitru Buhuș...Dat-am noi dumilorsale trei fălci de vie în rîndul tîrgului la Hîrlău, care vii ne simtu de zestre despre părinții noștri Nicolai Uréche, și iarăși le-am mai dat noi dumilorsale și o falce de vie la Iași, în Deléni...Dumitru Buhuș, iar dumnéalui Vasilie vornicul și sora noastră, Irina, și cuconii dumilorsale au dat noă, schimbătură dreptu schimbătură, șease falci de vie la Crivești, în ținutul Romanului, unde simtu casăle noastre...”⁸⁹.

Dacă se întâmpla un deces în rîndul unuia dintre soți, zestrea revenea în familia fetei, însă în astfel de cazuri văduva intenționa să părăsească casa soțului, neavînd zestrea întregă; ajungându-se cu o jalbă la domn, reclamantului îi trebuia multă răbdare și perseverență, pe lângă violențele fizice și intervențiile părinților, luni și ani pierduți pe la curțile domnești⁹⁰. Într-o situație cu totul aparte o întâlnim pe Nastasia, fata lui Andrei Răzmeriță, care face tot ce-i stă în putință pentru a-și recupera casa primită ca zestre la căsătoria cu Dumitru salahorul. Avînd multe datorii și neputînd să achite sumele împrumutate, soțul ei vinde casa primită ca zestre lui Dumitru herariul, fratele său. Însă acesta se bucură de casă doar pînă la moartea fratelui său, când Nastasia, devenind văduvă, intenționa să depună o jalbă la divanul domnesc pentru a-și răscumpăra casa vîndută. În această conjunctură este oprită de către Dumitru herariul, care, pentru a rămîne în posesia casei, o ia în căsătorie pe Nastasia. Cei doi administrează împreună casa timp de 1 an și 9 luni, pînă ce Nastasia devine văduvă pentru a doua oară. În final casa aflată în Tîrgul de Sus este revendicată definitiv de către Nastasia la data de 5 aprilie 1783, prin plîngerea făcută la Domnitor de a-și răscumpăra casa primită de la părinții săi⁹¹. Într-un alt

⁸⁸ Caproșu, V, 2001: 348-349.

⁸⁹ Caproșu, II, 2000: 184-185.

⁹⁰ Ghițulescu 2000: 221.

⁹¹ „Înaintea noastră la Divan s-au giudecat Nastasia, fata lui Andrei Răzmerițe, cu Gheorghie herariul, pricina fiind pentru o dugheană cu locul ei din Tîrgul de Sus. Numita fiméie au jăluit că ea au avut dugheana aceasta de la părinți ei dată zestre, și un Dumitru salahorul ce i-au fost bărbat, acela pentru datorile lui au vîndut dugheana aceasta unui Dumitru herariul ce-au fost frat(e) cu acest Gheorghie herariul, care vînzare numita jăluitoare au arătat că de nevoie au suferit-o și n-au vrut să iasă la giudecată, neputînd se-

document, din 25 iulie 1789, îl vedem pe Ioan Calimah care, după decesul soției sale, respectă întru totul pravila, restituind socrului său două treimi din zestrea soției sale, el oprindu-și doar a treia parte. Documentul ne prezintă în detaliu prețul bunurilor pe care Ioan Calimah avea să și le oprească, dar și prețul celor două părți din zestre. Astfel, Ioan Calimah, împreună cu socrul său, vornicul Ioniță Sturza, calculează zestrea la 8,938 lei și 3 bani; din această sumă Ioan Calimah își oprește a treia parte, adică 2,979 lei și 3 bani, la care adaugă și cei 800 de lei pe care i-a cheltuit la îngroparea soției sale și încă 200 de lei oferitei socrului său, în total revenindu-i 3,779 lei și 49 bani. Restul de 5,160 de lei și 41 bani intră în posesia socrului său sub formă de moșii, o zgardă cu left, o pereche de cercei cu zmarald, un inel mare cu diamant, un leftișor, 10 șiruri mărgăritare mari. Nici cele 18 suflete de țigani nu rămân neîmpărțite, astfel încât Ioan Calimah își oprește doar 6 dintre ei, adică pe pitarul Enachi cu soția sa, Maria, la care mai sunt incluși 3 băieți și o fată pe nume Safta, fiecare provenind din familii diferite⁹².

Documentele ne arată că nu de fiecare dată zestrea era restituită așa cum a fost oferită la căsătorie. Fiind înstrăinată în decursul timpului, la restituire zestrea se întoarce în familia fetei sub forma unui schimb făcut între ginere și soacră. Un document de-o asemenea factură este cel al Ilincăi Cuculeasa și a fiului ei, Iordache, unde împart zestrea cu ginerele, panul Anastasie Cernăvodeanul. Acesta s-a căsătorit cu Ruxanda, fiica Ilincăi și a lui Vasile Cucu brașoveanul, la data de 4 februarie 1778. La căsătorie Ruxanda a primit două locuri de casă alăturate, pe Ulița Bărboiului în

și strice viața cu bărbatul ei, iar, după moartea lui Dumitru salahoru, când ea în vădovie fiind și vrînd să iasă la judecată pentru răscumpărarea dughenii, atunci Dumitru herariul, cel ce cumpăraseră dugheana, au luat-o pe dînsa luiș(i) soție cu cununie pre lege, și au rămas dugheana în stăpînirea amîndurora nedeosebiți unul de altul, iar după un an și noa luni murînd și acest de pe urmă bărbat al ei, Dumitru herariul, cu care nice copii n-au făcut ea, și pe toate rămășițurile mortului puînd mîna frații mortului, Gheorghe acesta și Anastase, au luat și dugheana aceasta supt a lor stăpînire ca o clironomie rămasă. Acum, numita jeluitoare au cerut dreptate se-ș(i) răscumpăraseră dugheana ca un lucru părintesc și zestre ce i-au fost dată” (vezi Caproșu, VIII, 2006: 193).

⁹² „Împărțală de zăstre ce am fost luat de la dum(neal)ui nene Ioniț(ă) Sturza vornic care după moarte fiicii dum(nealui) soțul meu, nerămînîndu-ne copii, am dat doo părți din zăstre înapoi oprînd mie a tria parte, după pravilă. 1789 iuli 15. Încăr(că)tura de toată zăstre ce est(e) asupra me: 2945 lei 60 bani: Odoarale ce am luat, însă- 1000 lei- Zgarda cu leftul ei [i], 400 lei- o părechi cercei mari cu zmaragd...Argintăriile...5510 (lei) Alte lucruri ce am mai fost luat...8938 (lei) 3 (bani) fac, adică optu mii boi sute trîizăci și opt lei, trii bani. Esti toată încercătă cu cari sunt dator. 3779 (lei) 41 (bani). Scăderile cu cari plătesc suma acestor bani Mă scad ce am a luat a triia parte di 8938 lei 41 bani, pentru grijii, însă: 2979 (lei) 41 (bani)-a triia parte din arătată; 800 (lei) din 1000 lei ce s-au cheltuit cu grijile, bez 200 lei ce i-au dat nene Ioniț(ă) la îngropare, pe care est(e) zapis(ul) meu: 3779 (lei) 41(bani)...3779 (lei) 41 (bani) fac scăzut(i) și rămîiu dator cu 5160 lei 82 bani...18 suflete țigani ce am fost luat împărțîndu-să în trii părț(i), s-au venit de parte cîte 6 suflete, însă) 6 suflete partea mea, adică Enachi pitar Marie, fimee lui; Ștefan ficior lui Miron Chele; Iftimie ficior Sandului Culii; Safta fata ciobanului; Lupul ficior Anastasii văduve...” (Ibidem: 628-630).

Armenime, pe lângă alte două case de o calitate inferioară celor dinainte; pe aceste locuri ginerele Anastasie a construit 9 dugheni. Ilinca și-a mai înzestrat fiica cu un alt loc de casă, în Târgul de Jos, pe care Anastasie a ridicat o dugheană de piatră. Din document aflăm că acest loc de casă a fost vândut ulterior lui Dumitrașcu Sturza, vel logofăt, la data de 31 iunie 1778. După ce Anastasie a rămas văduv, se confruntă cu solicitarea venită din partea soacrei sale de a restitui zestrea primită la căsătoria cu Ruxanda. Chiar dacă nu are cum să restituie zestrea, Anastasie se arată cooperant în negocierile purtate cu soacra sa, astfel încât îi oferă la schimb două dughene și se angajează ca în fiecare an să-i plătească câte 10 lei. Ilinca menționează în document și modalitatea de achiziționare de către Anastasie a celor două dughene; astfel, acesta intră în posesia lor în urma unui schimb pe 14 pogoane de vie aflate în Țara Românească, cu chir Teodor Petrovici. Pentru ca zestrea să fie completă, Anastasie îi mai oferă încă o dugheană de lemn situată în Târgul de Jos, alături de 300 de lei și o floare mare cu diamante și smaralde, având 33 de pietricele și 2 pietre mari⁹³.

Femeia avea dreptul la o treime din bunurile agonisite împreună cu răposatul soț. Cu toate acestea, lucrurile se complicau atunci când femeia rămasă văduvă nu avea copii și depunea eforturi pentru recuperarea zestrei. Revenind în casa părintească, femeia întâmpina dificultăți din partea bărbaților din familiile aliate. Chiar dacă revendicarea zestrei se făcea în numele ei, discuțiile se purtau între bărbații celor două familii; de aici reiese că fiecare lucru, chiar și cel mai nesemnificativ, era important în negocierile de recuperare, mai ales când acestea se desfășurau pe fondul unor tensiuni între familii⁹⁴. Într-un document din 8 martie 1781 îl vedem pe voievodul Constantin Dimitrie Moruzi cum îi înștiințează pe Iancu Greceanu, fost mare paharnic, și pe Andronachi, fost mare stolnic, să-i dea unei femei rămasă văduvă trei părți din moșiile Onești, Cășoteni și Lungeni din acel ținut pe care le-a primit ca zestre la căsătoria ei. În document nu se menționează numele văduvei, însă ne dezvăluie că aceasta s-a căsătorit cu Neculai, călăraș de Țarigrad, care a fost acuzat în primă instanță pentru o

⁹³ „Adică noi mai gios iscăliții, Ilinca Cuculeasă...dîmpreună cu fiul meu Iordachi, adiverim cu această adevărată scrisoare a noastră de învoială și schimb ce am făcut cu ginerele meu, cu dumnealui Anastasie Panul Cernăvodeanul, precum să știe că luînd dumnealui întru căsătorie pe fiica mea, pe răposata Ruxanda, cu care s-au cununat la velet 1778 februarie 4, osăbit de altele ce i-am dat zestre o foaie... i-am dat aice în Ieși și două locuri de casă alăturate...și deosăbit încă i-am mai dat zăstre un loc, peste care loc este făcută dugheană de piatră, în Tîrgul de Gios...Iar acum, fiindcă s-au tîmplat moartea fiicei mele Casandrei, nefăcînd cu dumnealui copii de moștenire, au rămas ca să ne dea zestrea ce am dat înapoi care ne-au și dat ceealaltă zestre toată deplin înapoi pînă la un capăt de ață, după foaie de zăstre ce-i dedesem. Dar...ne-am învoit cu dumnealui ginerele de am făcut schimb și am primit de ne-au dat în locul celor trei locuri ce sunt arătate mai sus, alte acareturi drepte a dumisale, schimb, adică mi-am dat un loc de două dugheni pe Podul Vechi... Și încă ne-au mai dat ginerele o floare mare de aur cu diamanturi și cu rubinuri și smaragduri... Tij ne-au mai dat ginerele și bani gata 300 lei, adică trei sute...” (Ibidem: 240-242).

⁹⁴ Ghițulescu 2000: 221.

faptă de tâlhărie asupra lui Hristofor Papafil, producându-i acestuia o pagubă de 1,200 de lei; în săvârșirea acestei fapte i-a avut complici pe Enuță, nepotul său, crâșmarul Chirică, și pe un alt Chirică, slugă la curtea lui Hristofor Papafil. Într-un alt proces de judecată îl vedem pe Neculai condamnat la pedeapsa capitală; pe fondul neînțelegerii la restituirea banilor furati, instanța îl găsește vinovat pe Neculai pentru moartea lui Chirică, sluga lui Papafil, hotărând ca Neculai să fie pedepsit prin spânzurare. Rămânând văduvă și neavând copii, soția lui Neculai își cere în instanță zestrea pe care a primit-o la căsătorie; pe lângă acest lucru, ea mai revendică și 3 părți din moșiile deținute de soțul său în ținutul Fălciului. Văduva lui Neculai nu se oprește aici, ea se gândește să-și asigure și hrana pentru o perioadă de timp, cerând în instanță doi boi și o vacă din averea pe care a agonisit-o alături de soțul ei⁹⁵.

Mult mai simplă era situația când la mijloc se aflau copiii. În acest caz, femeia rămasă văduvă era considerată moștenitoarea soțului în numele copiilor ei, având posibilitatea de a rămâne în casă și de a se ocupa de administrarea averii comune⁹⁶. Ca protector al văduvelor și orfanelor, Domnul avea obligația să înzestreze fetele ce proveneau din astfel de familii aflate în grija sa⁹⁷; prin urmare înzestrarea fetelor sărace era una dintre atribuțiile Domnului; documentele în acest sens sunt foarte rare, păstrându-se în schimb surse care arată că Domnii dădeau zestre fetelor și cu prilejul nunții⁹⁸.

Revenind la întocmirea foii de zestre, am amintit mai sus că Antim Ivireanul a dat indicații cu privire la conținutul unui astfel de document. Din aceste scrieri s-au inspirat și cărturarii din Moldova, astfel încât din

⁹⁵ „Io Constandin Dimitrie Moruz voevod, cu mila lui Dumnezeu, domn Țării Moldaviei. Credincioși boieri domniei mele, d(u)m(nea)lui Iancu Greceanu biv vel paharnic i d(u)m(nea)lui Andronachi biv vel stolnic, ispravnici de ținutul Fălciului, sănătate. Să face știre domniilor voastre pentru un tâlhar, anume Neculai ce au fost calaraș de Țarigrad, dimpreună cu Enuță, nepotul lui, ce a fost iarăși calaraș de Țarigrad, făcîndu-să tovarăși cu un Chirica crîșmar și cu un Chirica, slugă la d(u)m(nea)lui Hristodor Papafil din tîgul Eșilor, au furat toată averea lui Papafil: un sipiteș cu odoare și bani și alte lucruri, în somă de 1200 lei, precum pre largu s-au arătat la izvodul ce au dat Papafil cu dovadă, atît despre lucrurile ce s-au găsit vîndute de dînșii și pe Pascal ruptaș, fratele lui Neculai, fiind dovedit gazdă talharilor...Și domniia mea am hotărît cu giudecată că atît pentru paguba ce au făcut lui Papafil, cît și pentru fapta ce au făcut talharii, fiindcă Neculai au fost omorît pe Chirica, sluga lui Papafil, împreună cu nepotul său Enuță și cu îndemnul lui Chirica crîșmar, că pe Neculai s-au spînzurat, fiindcă au mai fost făcut o moarte de om, venind de la Țarigrad, cum pre largu să arată în anafora o vinovațor de temniță, iar pe Enuță și pe Chirica i-au trimis la închisoarea Onii: iar fimeia lui Neculae, ce s-au fost spînzurat, au jăluit domniei mele arătînd în jalobă ei ca luînd-o Neculai fată mare cu zestrile ei, domnie mea cercetînd pricina am hotărît...să i să dea trei părți din moșiile ce zise că are Neculai împreună cu fratele său Pavăl ruptaș în Onești o parte, în Cășoteni altă parte și în Lungeni, carele aceste trei moșii sunt în ținutul Fălciului, să i să mai dea și doi boi și o vacă pentru hrana ei...” (Caproșu, VIII: 25-26).

⁹⁶ Ghițulescu 2000: 221.

⁹⁷ Barbu 2011: 243

⁹⁸ Solcanu 2005: 39.

tiparnițele vremii au ieșit la lumină cărți ce conțineau astfel de prevederi. Dintre acestea amintim *Prăvălioara de la Iași-1784*, care cuprinde un capitol numit *Mijlocirile cu care potu să rămîie foile zestriloru temeince și ne strămutate*. În continuare vom reda textul transliterat care conține dispoziții cu privire la alcătuirea unei foi de zestre.

Normele de întocmire ale unei foi de zestre, cuprinse în Prăvălioara de la Iași-1784

Acest îndreptar pastoral, fiind cercetat foarte puțin de către istoricii români, se găsește în depozitul Bibliotecii Academiei Române-București, și are cota CRV 478. Conține 2 încuietori, iar coperta este de culoare neagră, având o stemă princiară reprezentând acvila bicefală. Apărută la sfârșitul secolului al XVIII-lea, *Prăvălioara de la Iași-1784*, scrisă de mitropolitul Moldovei, Gavriil Calimachi, cuprinde o sinteză a învățăturilor bisericești, venind în sprijinul preoților pentru a se apropia mai mult de oameni și de a-i determina să înțeleagă mai bine dogma bisericească, sancționând totodată și practicile ieșite din tiparele dreptei credințe. Cartea este structurată în 20 de capitole și cuprinde o sinteză a celor Șapte Taine, însoțite de dispozițiile canonice, precum și indicații pentru alcătuirea diatelor și foilor de zestre. În continuare, vom prezenta textul transliterat, de la capitolul XVIII, cu referire la foile de zestre:

Mijlocirile cu care potu să rămîie foile zestriloru temeince și ne strămutate

Veri ce lucru să voru îndura părinții să dea fetiloru loru, cumu scule de argintu, s-au de auru, s-au arămuri, s-au haine, și ori ce altu asemenea acestora, să se prețuiască, ori înaintea nunții cu 40 de zile s-au cel multu 7. Iară țigani s-au vite aceste să nu să prețuiască și priimindu-le foaia de cătră⁹⁹ ginere să o iscălească, însuși cumu că s-au mulțămitu pe acea zestre, și să fie întărită acea foae și de cătră vreunu arhiereu al locului, s-au iscălită de marturi vrednici de credință spre dovadă, și mai vîrtosu să să și treacă foaia în condice, care condici după hotărârea dinnu prăvnliceasca condica D(o)mnească, să aibă a să păzi pe la mînăstirele cele mari în ori ce eparhie să va face nunta ca să nu să întîmple vro dinioară, prigoniri, și jurămînturi pentru răpunerea foiloru de zestre. Iar cîndu de acumu înaintea nu să va face această prețuire la orînduita vreme, să nu aibă nici o datorie bărbatul nici moștenitorii lui să împlinescă de plinu zestre ce să cuprinde în foae, ci mueea s-au moștenitorii ei să-și ia numai cîte lucruri de ale zestrii ce să voru găsi dinnu cele mișcătoare ce amu zisă mai sus ca să se prețuiască, iară cele lalte ce să voru fi stricatu cu purtarea de mută vreme, fiindu că s-au lenevitu¹⁰⁰ de n-au făcutu prețuirea la vremea cea orînduită, să le piarză, după hotărîrea ce să coprinde în p(r)avilă.

⁹⁹ B.A.R., C.R.V 478, f. 52^f.

¹⁰⁰ B.A.R., C.R.V 478, f. 52^v.

Înștiință să vă fie și aceasta cîndu să va întîmpla moartea muerii, și copii nu va fi făcutu să n-aibă volnicie bărbatul să cheltuiască la moartea ei mai multu de cîtu a treia parte dinu zestrile ei. Iar cele lalte doao părți să stea de plinu, pentru ca să ia rudele ei, după cumu o pohtește dreptatea de vreme ce el după porunca pravilii, altă parte n-are să ia dinnu zestrile muerii sale, fără numai așternutulu patului.

Izvodul foi de zestre

Fie D(oa)mne mila ta spre noi precum amu nădăjduitu spre tine. Făcutu s-au această foae de zestre ce s-au datu fiicii noastre (cutare) pre cumu scrie în josu anume, să fie întru cea mai de pre urmă în științare și încredințare la cei ce s-aru cuveni întărită cu iscălitura noastră, și cu a mărturiilor ce s-au tîmplat la acestă tocmeală. Leat. luna¹⁰¹. Iată darea că vă facem înștiințare, de cîte amu socotitu că siintu trebuincioase, și de folosu. Ca să vă luminați și voi preoților, să știți ce să faceți, și ce să învățați. Și de care să vă feriți: Deci de vă veți lenevi și nu le veți învăța această ce să cuprînde întraceastă prăvilioară, ca să știți în ce chipu să le săvârșiți, și cumu să îndreptați pe creștinii la cele sufletești, bine să știți că pre unulu ca acela după pprunca sfintelor canoane, nu-lu vomu lăsa fără pedeapsă. Iar de le veți ceti dea pururi, și de veți păzi acestea, atunci veți fi preoți adevărați ai lui D(u)mnezeu, și vă va dărui pentru paza poruncilor lui și într-această lume bunătățile lui și în viața cea viitoare, Împărăția lui cea cerească. Așa să urmați ca și darulu D(o)mnului nostru Iis. Hs; cu rugăciunile și blagosloveniia smereniiei noastre: să fie cu voi cu toți. Aminu¹⁰².

BIBLIOGRAFIE

Colecții de documente, cronici, memorii și alte izvoare

Biblioteca Academiei Române, *Carte Românească Veche* 478. [B.A.R. C.R.V]

Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale [SJAN Iași], *Colecția Documente Spiridonie*, pachetul LXXII/3.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 110/32.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 129/1.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 129/2.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 13/2.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 143/7.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 143/8.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 143/9.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 173/41.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 306/2.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 412/177.

SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 412/236.

¹⁰¹ B.A.R., C.R.V 478, f. 53^f.

¹⁰² B.A.R., C.R.V 478, f. 53^v.

- SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 412/239.
SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 482/4.
SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 505/22.
SJAN Iași, *Colecția Documente*, pachetul 598/21.
SJAN Iași, pachetul LXXII/3.
- Antonovici, Ioan (1915). *Documente bârlădene-Acte de proprietate ale moșiilor Pălădești*, vol. III, Bârlad: Tipografia și Legătoria de cărți Constantin D. Lupașcu.
- Caproșu, Ioan (2000a). *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. II, Iași: Dosoftei.
- Caproșu, Ioan (2000b). *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. III, Iași: Dosoftei.
- Caproșu, Ioan (2001a). *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. IV, Iași: Dosoftei.
- Caproșu, Ioan (2001b). *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. V, Iași: Dosoftei.
- Caproșu, Ioan (2006). *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. VIII, Iași: Dosoftei.
- Caproșu, Ioan (2007). *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. IX, Iași: Dosoftei.
- Călători străini despre țările române* (1973). vol. V, București: Editura Științifică.
- Călători străini despre țările române* (1976). vol. VI, București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Călători străini în țările române* (1980). vol. VII, București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Călători străini în țările române* (1983). vol. VIII, București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- D.R.H, seria A (1969). vol. XIX, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- D.R.H, seria A (1971). vol. XXI, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Ghibănescu, Gheorghe (1912a). *Ispisoace și zapise*, vol. III, 2, Iași: Tipografia Dacia P și D. Iliescu.
- Ghibănescu, Gheorghe (1912b). *Surete și izvoade*, vol. VII, Iași: Tipografia Dacia P și D. Iliescu.
- Ghibănescu, Gheorghe (1914). *Surete și izvoade*, vol. XVII, Iași: Lețcae.
- Ghibănescu, Gheorghe (1923). *Surete și izvoade*, vol. XIII, Huși: Lețcae.
- Ghibănescu, Gheorghe (1926). *Surete și izvoade*, vol. XVI, Iași: Institutul de Arte Grafice Viața Românească.
- Iorga, Nicolae (1904). *Studii și documente cu privire la istoria românilor: cărți domnești, zapise și răvașe*, partea a II-a, vol. VII, București: Stabilimentul graphic I.V. Soceanu.
- Iorga, Nicolae (1906). *Studii și documente privitoare la istoria românilor*, vol. XVI, București: Editura Ministerului de Instrucție.

- Marinescu, Iulian (1925). „Documente relative la familia Neculce”, în *Buletinul Comisiei Istorice a României*, IV, București: Tiparul Așezământului tipografic: Datina Românească-Vălenii-de-Munte.
- Tiktin H. (1883). „O foaie de zestre din 1669 cu două xilografii în text”, în *Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie*, anul I, vol. 1, fascicula II, București: Tipografia Academiei Române.
- Zahariuc, Petronel (1996). „Catastiful lui Dumitrașco Ștefan. Cronică de familie”, în *Arhiva Genealogică*, III, (VIII), Iași: Editura Academiei Române, filiala Iași.

Manuale juridice:

- Carte Românească de Învățătură de la 1646* (1961). București: Editura Academiei Republicii Populare Române.

Lucrări, studii și articole

- Barbu, Violeta (2011). *O istorie a instituției căsătoriei în Țara Românească în secolul al XVII-lea*, București: Editura Academiei Române.
- Fodor, Georgeta (2011). *Destine comune: viața femeilor între public și privat Țara Românească, Moldova și Transilvania, secolele XV-XVII*, Cluj-Napoca: Argonaut.
- Gane, Constantin (2006). *Amărâte și vesele vieți de jupânesse și cucoane*, București: Editura Fundației Culturale Gheorghe Marin Speteanu.
- Ghițulescu, Constanța (2000). „Zestrea între normă și practică. Țara Românească în secolul al XVII-lea”, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, (I), XVIII, Brăila: Istros.
- Ghițulescu, Constanța (2011). *În șalvari și cu ișlic*, București: Humanitas.
- Huț, Anca-Daniela (2010). „Căsătoria în familiile boierești din Țara Românească și Moldova în secolul al XVII-lea. Între constrângeri și interes”, în *Sargeția. Acta Museu Devensis*, serie nouă, 1, Deva: Altip.
- Mârza, Ion (1872). *Regulile nunților*, Huși: Tipographia Asociaților.
- Molcuț, Emil (1993). *Dreptul roman*. București: Șansa S.R.L.
- Nițu, Florentina (2008). „Ponderea podoabelor în cadrul acumulărilor de avere și a zestrei jupânițelor și domnițelor din spațiul românesc în sec. XVI-XVIII”, în *Revista Muzeului de Istorie <Acta Moldaviae Septentrionalis>*, nr. 5-6/2006-2007, Botoșani: Axa.
- Peretz, Ion (1928). *Curs de istoria dreptului român*, vol. II editat de Alex Th. Doicescu, ediție revizuită, București.
- Solcanu, Șarlota (2005). *Femeile din Moldova, Transilvania și Țara Românească în evul mediu*, București, Humanitas.
- Szekely, Maria Magdalena (1997). „Structuri de familie în societatea medievală moldovenească”, în *Arhiva Genealogică*, IV, (IX), nr.1-2, Iași: Editura Academiei Române.

ANEXE

Foaie de zestre ce a dat-o Ilinca hătmăneasa fiicei ei, Aniții - 25 noiembrie 1745:

„Foaie de zestre ce am dat fiicei mele Aniții cum să va arăta mai jos anume noemb. 25 7253

O dulamă de lastră gri, roșie blănită cu pasu de samur cu nasturi de mărgăritar; o dulamă de sarahir blănită cu cacom cu nasturi de sârmă și cu mărgăritar; o dulamă de canabață roș cu flori de fir cu nasturi de sârmă și cu mărgăritar; 2 gheordin una de atlaz roș cu flori de fir și alta hatan cu flori de fir, plăcută cu cacum cu zagarale camum; 5 rochii cu flori de fir și una cu gurile de sârmă cu mărgăritar cu spâncele de aur cu robinuri 4 ii cu sârmă; 2 măroră de Țarigrad, 5 ii cu fir și 10 ii cu mătasă; așternuturi cu toată arânduiala; paploma de atlaz cu flori de sedef; 2 scoarțe pat; 12 covoară cu ițe doi lei; 1 brău pentru cear cu fir; tulni; rânduiala mesăi cu toate ale ei; lighean cu ibrice; 12 tipisii de cositori; 12 talgere de cositori; 1 scutulcă cu 5 clondice de cristal; 10 vaci cu viței și 10 vaci tinere; 10 boi mari și 10 boi tineri; 12 iape cu armăsarul lor; 1 cal de ginere cu toate pedavele lor; 5 oi cu miei, 5 mătci de stupi.

Sculele

1 solniță de aur vinetic dramu 95; 1 cheftu cu diamanturi cu picioarele cu zmaralduri; 1 păreche de cercei de aur cu un picior de zmarald mare sur cu un diamant; o păreche de cercei de aur cîte cu 12 picioare de mărgăritar mare și în mijloc cu zmarald; 12 șiruri de mărgăritar; 1 păreche de brățări de aur tot cu un diamanturi cumpărat ci slituri; 8 părechi de brățări de aur veneticu paftale; 8 inele aur cu un diamant cu zanfîr cu [...] cu balașe; 1 suhudar de argint; 2 covoare de argint doule mari unul dram-100; 12 linguri de argint; 1 păreche de paftale de argint-dram 100; 20 mărâmi fâmeești denainte; 1păreche de cercei de aur cu 3 picioare de mărgăritar; hurmuz sur cu 12 rubinuri icu un smarald, iar doi ficămii Marica; 1 rochie de belacoasă cu flori de fir iar dela Marica; 4 perine mici cusute sai a cu fir iar dela Marica; 2 perine mari curățăule cusute tot cu fir; însă pentru salbă iam dat moșia de la Căiata; 11 pog. de vie la Văratu cu crame de viță; casa de șazut; 11 suflete de țigan cu o țigancă ce am dato la mănăstirea Râmăfăiru, Anița acolo îngropată; moșia Plăroin cătă să va alege partea noastră; rădvan cu 10 telegari; cu hinca cu 10 telegari. NAINCA.L.X.”

SJAN IAȘI, Colecția „Documente”, pachetul 173/41.

**Izvod de zestre ce dăm cu voie lui Dumnezeu și a noastră, fiicii
noastră Bălașa, ce vrem să o dăm după Toader Burghel
postelnic - 1766 (7274), fără zi, lună:**

„Izvod de zestre ce dăm cu voie lui Dumnezeu și a noastră fiicii noastre Bălașa, ce vrem să dăm după fiul nostru Toader Burghel postelnic 1766

O =icoană Maica Precista. 8= boi mari. 8= vaci cu viței. 4 = epi a făta. 4= cai telegari cu cu cozii hamuri bobou. 1= cal de mirii pohodnicu. 80= mătcă. 12= blide. 12= talger costor. 12= părechi cuțite. 6= tingiri cu căpace. 2= câni un mica. 1= o scatulșcă cu șipet. 2= șfeșnice. 1= lighean cu ibrice. 1= covor bun. 1= scoarță și levicere= 22= rânduri strae unele bune altele prostu. 1=așternut cu tot tacâm. 12= cămeșe cu frâe. La moșie să aibă parte și alți frați fii noștri atâta îi baștină și cumpărătură. Aceste toate le dăm cu voia noastră și milostivul Dumezeu să le blagoslovească și să să înmulțească și a iscălit.

Ilarion jitn”.

SJAN IAȘI, Colecția „Documente”, pachetul 306/2.

**Izvod de zestre dată de hagica Tudora fiicei sale hagica Bălașa -
1780, fără zi, lună:**

„Izvod de zestre de cele ce dau fiicei mele hagiicăi Bălașei să se știe anume:

Casăle din târgu care șad întrânsa. O crâșmă cu pivniță de piatră cu casă de piatră cu pivniță ce iaste lângă băcănie. O dugheană ceste nouă care face fratemiu. O icoană ferecată cu argintu Maica Precista. O caducă de argintu. O farfurie de argint cu lingurița ei. O pereche paftale de argint. Un colan de diamant. 2 șiruri de mărgăritar mari. O zgardă de aur. O păreche de cercei de aur cu diamantu și cu zanfir. Un inel cu 5 diamanturi și unu zanfir. Un inel de aur cu matostat. Un inel de aur cu robin. Un tonu de talgere, 12 de costoriu . O sinie de oi, de torcaz. 40 săhane de torcaz cu bolduri. O căldare mare. O gimă de tocaz. 2 tingiri mari de tocaz. O tavă mare, o tigiaie . O schinie mai mica. Un lighean cu ibricu. Un șfeșnicu mare. O ladă de țiparos. O ladă de Brașovă. 2 mindururi mai de divanu. 8 perine de părete, 2 de catifea și 6 lup țăconești măcar pe mundur. Un aștenut curățale de ibroșicu cu fir și cu fețe de mătasă. 3 prostire. 2 mesă. 24 șervete. 5 peșchire. 10 cămeși de mătasă, 5 cu margine . O rochie de balicosă cu flori de hir. O rochie de ghermesuță. O rochie de Stanbol șalu. O giubă cu caconu. O giubă dezblănită de vară. O scoarță mare. Un covor. 2: leghicere. Un oghial de taftă. O salte de bunbac de taftă. 12 cuțite cu furculică. Un răvădanu. O păreche de hamuri, iar pentru telegari va fi învoială. 100 lei pentru telegari. 6 zarfuri de argintu. O giubă înblănită cu sângeac. o [...] Hagiica Tudora”.

SJAN IAȘI, Colecția „Documente”, pachetul 412/239.

**Izvod de zestre dată de Safta Rosetoaie hătmăneasa nepoatei
sale, Elenca - ianuarie 1788:**

„Izvod de zestre pentru toate cele ce am luat de la dumneaei mama Safta Rosetoaie hătm. la căsătoria mea cu nepoata dumusale Elenca.

1788: ghenar 21

O icoană

O moșie întregă la ținutul Niamțului anume Păstrăvenii cu casă. Biserica de piatră cu sat, cu două crame la drum, cu două roate de moară în gîrla în Moldovei, cu pod îmblător în apa Moldovei, și cu partea de moșie ce sau cumpărat iar de ia să le stăpânească

Zece pogoane de vie lucrătoare la Cetățuie lângă orașul Iași pe locul mănăstirii Cetățuiei cu două case.

Zece pogoane de vie lucrătoare la Cruce în ținutul Putnei la Străoani cu locul lor.

Treizeci și cinci de suflete de țigani cu mare cu mic.

Giuvaierurile

Douăsprezece șiruri de mărgăritar; O aviză cu diamanturi; O păreche cercei cu zmaraldu; Două inele cu diamanturi; O păreche de paftale chehribar ferecat cu aur; O păreche paftale de argint poleite cu aur; O păreche paftale de argint mic; O păreche de cercei cu picioare de mărgăritar cu rubinașe.

Argintării

O stropitoare cu afumătoarea ei poleită cu aur; Două sfeșnice de argint; Douăsprezece părechi de cuțite de argint cu lingurile lor; O lingură mare de argint; Două solnițe tij; O tabla tij de argint cu douăsprezece zarfuri felișinile lor; O farfurie de argint cu lingurița ei.

Strae și altele

O giubă de canabață blănită cu samur, cu rocie ei de stofă; O giubă de canabață tij cu samur, cu rocie ei tij de stofă; O giubă de canabață cu sângeac negru cu rocie ei tij de stofă; Un benișel de mantie cu samur, cu rocie lui de gitară; Un benișel de ghermesucă cu sângeac, cu rocie lui de ghermesucă; O malotă de lahuri, cu blană de răs; Două antereji de noapte de Stambol șalu.

Două părechi de cintieni, una de Stambol șalu, și alta de ghermesucă; Patru cămeși de burangic; Patru părechi de izmene, două de burangic, două de pânză; Două cămăși de pânză de noapte

Patru cămăși bărbătești cu izmenele lor; Patru rînduri de mese cu treizeci de șervete, patru mîneșterguri de mână, și mîneșterguri de obraz; Opt prostire de mindir; Șasă cearșafuri de plapomă; Două plapome de ghermesucă cu flori; 8 saltele cu sânt cu două perinițe; Patru perini mici cu puf; O perină mare tij; Trei rînduri de față de perini, două de borangic, una de alesătură; O prostire de plapomă de alesătură; Douăsprezăce talgere de cositor; Douăsprezăce bande de cositor; Două căciule tij; Două tingiri cu capacele lor; Două sfeșnice de alamă cu mucările lor; Șasă părechi de cuțite proaste cu lingurile lor de ceibac; Șasă zarfuri de timbac cu feleginile lor de farfurie cu tavele sale zugrăvite; Un lighean cu ibrice; Două ibrice de café; O scatulcă cu opt șiruri poleite; Un sipet mare de strae; Două sipețele de catifea; Două linguri, una mare și alta mică

Patru zarice cu calupurile lor și cu sanfrilurile lor de acoperit; Șasă părechi de condici cu tirlicii lor; Patru părechi de călți de bibacă;

Două cheptene de fildeș; O păreche de foarfece; Două covoară; O scoarță; Din farfurii ce sau găsit la Păstrăveni în casă precum întocmai; Un polomoc de postav

Opt bolăcele de cus pentru strae; Douăsprezece cu bârnețe cu mătasă; Un bârneț cu fir; Opt basmale cu petece i cu fir; Patru basmale de nas; O cerve cu fir; Din arămuri mărunte câte sau găsit la Păstrăveni, pe giumătate

Vie

Cincisprezece epe mari cu mânzii lor; Cinci epe sterpe; Cinci epe trătiche; Cinci cai străjnici; Doi armăsari; O sută cai mari; Zece boi cu buhaii lor; Zece boi cu plugul lor; Din buhai câți sau găsit la Păstrăveni pe giumătate; Din rămători câți sau găsit iarăși pe giumătate

Aceste câte se arată prin izvod, leam luat cu bună primire că dela dumneaei mama Safta Roset. Hătm.

Două cămăși cu burangic tij sau dat; Două cesti care de pus de înainte tij; O prostire de burangic; Patru mâneșterguri în cinci ițe de obraz; Două zăci coți pânză în cinci ițe de mesa; Două mese în cinci ițe; Două părechi izmene; Patru fețe părechi ales cu fir cu una mare; Douăsprezece șervete în cinci ițe; O prostire de așternut cusută cu mătasă; Un bârneț cu mătasă cu petice; Un brâu de tulpan cu cercecuri de fir; Duoă botăceni de cașmiru ce sau făcut din două țăvelă; Aceste toate ce sau mai scris sau dat pe urmă; Trii căldări de beniș; Un bânilag tij; O căldare de cășerie; O tavă mare de tibacă.

Izvodul de zestre asămeni după cei am dat nepoatei mele Ilencăi 1788 ghen. 21”

SJAN IAȘI, Colecția „Documente”, pachetul 143/7.

Izvod de zestre dată fiicei și nepoatei Paraschivei, zestrea Ilenei și a Paraschivei - 28 aprilie 1789:

„Zestre ce am dat fiicei și nepoatei mele Paraschivei după cum se cuprinde în gios 1789: ap. 28

Moșia Teșcurenii peste Prut în ținutul Ieșii, cu iaz gata. Moșia Măgura tij acolo alături. Un lod de casă în târgul Iașului lângă biserica lui Sveti Ioan. Cinci pogoane în dialul lui Păun cu livadă, cu casă și cu pivniță de piatră. Doaăzăci de pogoane vie lucrătoare la Străoani, la Spărieți în ținutul Putnei. Treizăci și cinci de suflete de țigani.

Giuvaeriri

O zgardă cu diamanturi. O păreche de paftale cu aur, cu colanul lor. O păreche de paftale de sidef cu argint poleite cu aur tij cu colan. O păreche cercei de aur cu diamanturi cu smarald. Trei inele cu diamanturi.

Argintării

O talpă cu 12 zarfuri de argint cu felitețele lor bune. O afumătoare cu stropitoarea sa tij. Douăsprezece părechi de cuțite cu lingurile lor. O lingură mare. O păreche de solnițe poleite. O străchiniță cu două lingurițe.

Două sfeșnice. O păreche de mucări cu floarea lor. Șese păhăruțe de votcă poleite.

Straele

O giubă de canavață cu sacuri cu rocine ei de stofă

Tot straele

O giubă de aclaz cu sânghiac negră cu rociuj ei cășmiriu. O păreche de stofă cu cacom, cu rociej ei de gabanii. O păreche de canavață din blăniță cu rociej ei de mătasă de hindie. Două antereâi de noapte de maltin. Două părechi de cintieni de maltin. Patru părechi de conduri cu colțunii lor. Patru sarice.

Așternuturi

Două perechi mari cu hir. Patru perechi mici tij cu hir. O prostire de mândir cu hir. O prostire de oghial curățele cu hir. O prostire aleasă cu mătasă. O plapomă de aclaz cu hir. O salte de aclaz cu flori. O pereche de maltim. Două rânduri de perechi de pântam, fețele de alesătură. Opt prostori de mindiri. Patru prostiri de ogheal. Dooi boccealâcuri. Opt cămeși bărbătești cu izmenele lor. Șase cămeși burangic. Patru părechi izmene burangic. Opt bârnețe. Doao bucăți de cis cu fir. Un bernelic cu hir. Un polog de tulpan ai lățel. O moară. Un covor

Ai mesii

Șasă mese în 5 ițe. 72: șervete tij în 5 ițe. 4: peșcuri cu horbice. 6: mânășterguri de mână. 12: mânășterguri de obraz

Tot a mesii

O masă a aleasă cu hir. O mânăștergură aleasă cu hir de ibric.

Alese

Două sipete mari. Un sipet mic. O scatulcă. O oglindă mare. Oglindă mica. Ligheni cu ibrice. Un tacâ de farfurie= 130 de bucăți. 12: talgere costor. 2: castroane costor. 1: tablă mare de tenechea, cu 12 farfuri mici. Asemene de medele cu lingurițele lor de timbric. 3 castroane cu cei. Opt tingiri de aramă cu căpacele lor. 1: sinie de aramă. Căldări de velniță

Iar pentru vie, făcândulisă samă să vor pune în izvod câte or fi.

Izvoadele de zestre ai Ilencăi și a Paraschivei”

SJAN IAȘI, Colecția „Documente”, pachetul 143/8.

Izvod de zestre a Măriuței Petre și Constandin Petre, care dau fiicei lor, Eni, o casă, mai multe lucruri, precum și moșia Bogdana - 5 noiembrie 1794:

„Izvod de zestre ce au dat fiicei mele Eni ce iau dat casa me din Onțăști cu toate a casăi și livada de acasă să stăpânească cu toți frații cei buni din Cepești amu dat fiicăi mei Eni însă via cea bătrână cu livadă cu tot cu pivniță cu două căzi și cu ciubăr și perji o sută eră vie cea tânără rămâne a me câtu ai ave zile și după moartea mea să fie toată a fiică me Anii, dar alți feciori ai mei să naibă a să amesteca cum și partea de moșie

ce pe [...] ¹⁰³ e mi dat cea parte cu ală mei cu da săzeci stânjeni era din celelalte ți feciorii mei de împreună și cându amu dat acestu izvodu au fost toți frații mei de față anume Costantin Petre și Ion Petre și Vasile Petre și eu Măriuța Petre ami datu acest izvodu și mam iscălitu:

Eu Măriuța Petre

Eu Constantin Petre 1794 noemb. 5

Eu Ion Petre, Vasile Petre

Și această scrisoare sau făcut denainte noastră și sau scris cu zisa lui Măriuța Petre de mine Gheorghie ceterașul

[...] și au fostu de față Chirilă Stavăr

Și Criste Grecul am fostu față și mam iscălit

Petre Constantin, Vasile Blajul

Și cu toată datoria me să naibă trebă fiica mea Eni a plăti și pentru credință am pus degetul meu, Măriuța Petre.

Eu Măriuța Petre, eu Vasile Blajul, 1794, octombrie

Eu Asite iorecul.

Am dat moșie de la Bogdana lui fiicăme Ianei să stăpânească din toate hotarele ca și Mălinei să stăpânească frățăște- 1794 noem.

Eu Măriuța Petre

Eu Constandin Petre

Gheorghe ceterașul Dumitrașcu Cetariu.

Chirilă Stavăr, Petre Teletin”

SJAN IAȘI, Coleția „Documente”, 13/2.

Izvod de zestre ce o dă Anghelușa Mamileasa sulgerița fiicei sale, Mărioara, căsătorită cu logofătul Chiriac - 12 noimbrie 1798:

„Cu ajutorul milostivului Dmnezeu

Izvodu pentru zestre ce dau fiicei mele Mărioara

1798: noembrie: 12

Una icoană ferecată cu argint; Șasă zarfuri de argint; Șasă feleține bunii; Una tavă de argint; Una farfurie de dulceață cu a sa linguriță de argint; Șasă părechi cuțite de argintu; Șasă linguri de argint; Unu fianru; Opt șaraguri mărgăritari; Doă inele cu diamant; Doă bulgealăcure; Patru cămeși bărbătești; Zăce cămeșie tij; Patru bărneță; Doi rânduri fețe de perină mari; Doi perine mari; Patru perine mari; Unu mînere aclaz; Unu oghialu aclazu; Doi cearșafuri de oghealu; Unu mândire atlaz; Unu oghialu aclazu; Doi cearșafuri de oghealu; Patru prostiri; Patru mănășterguri de șters pe mânu; Doă zăce și patru șărvete în 3 iță; Doi zăci și patru șărvete în doi iță; Patru fețe de masă; Un pologu; Una scantoșcă; Una oglindă; Unu săpetu mare; Unu săpetu micu; Unu lighean cu ibricul său; Două sfeșnice; Șasă tingiri cu alor căpace; Șasă blide costori; Una tigae; Unu rădvanu; Șasă telegari cu hamurile lor fără alămuri; Un cal pohednicu; Unu bobou de rădvanu;

¹⁰³ Documentul este rupt la mijloc.

Unu chelimu; Douâ lăvicere; Cincisprezăce epi fătătoare; Un armăsar; Cincisprezăce vaci fătătoare; Unu buhai; Doisprăzăce boi de giugu; Una sută stupi; Douâ sute oi fătătoare; Douâ; suflete de țigani ; Trei mii lei bani gata; Douâ mii lei: bani strailor a patru rânduri; Una butcă de vin iarnă, ori una sută galbeni; Unu loc de casă la așăzare în Iașu a căruia mărime să fie în toate părțile de trei zăci stânjeni ipod: atât lungul cât și latul, o parte și giământate din tot satul Cășcojîinii Suhurlui, patru pogoane vie lucrătoare, toată partea din Corcești ce iam tot alăturiea vezi o parte și giământate ce iam a surori mea, o parte din sat Corcești: de cu loc baștină: trei părți din toată moșia pravileasă ținutul Soroca, vezi a patra parte a surorii mea.

Toată această ceă mai sus să cuprindă prin izvodu, acesta să aibă ai împlini, și are datoarei ginerului nostru, dumisale logofăt Vasile Chiriac spătar cea slugiutoriul lui Dumnezeu sau făcut așăzare ca să ia pe fiica mea Mărioara, deci pentru orice pricină să va întâmpla ca să le păzască ori vreo parte de moșie din traceste ce să arată, sau măcar altăceva să fiu, îi datorescă a răspunde și ai împlini la locu, în tocmăi, după prețu ce vor face. Și am iscălit. Iscălind și fiul meu Petrache.

Anghelușa Mănilasa, [...] 1798: noemv. 12”

SJAN IAȘI, Colecția „Documente”, pachetul 129/2.

Izvod de zestre lăsată prin testament: dugheni, părți din moșia Murgeni, Vaslui, vite, lucruri, etc. de Constantin Șlicariu soției sale Maria și copiilor săi. Se arată datorile pe care le are:

„30 ghenar 1800

Eu Constantin Șlicarul fiind în viață am făcut diiata între neamurile mele la mâna soție mele, Maria și fiicei mele Măriuca precum să se știe în ce chip să se clironomisască toate ale mele. După ducerea mea din lumea aceasta după cum sufletul lui au rânduit și câna miau grăit și că ce mai gios va iscăli. După ce se vor arăta toate care prin traceastă diiată să vor cuprinde atât toate părțile arătate cele cu mam dat vieții mele și fiicei mele și neamurilor cum și cele ceam să dau și cele ce am să iau, după cum în gios arată 1800: Ghenar 30.

2: dughene în ulița de la pod în gios unde ședeam că am dat fiicei mele Măriucăi zestre.

1: dughenă aliturea cu a fiicei mele am dat fiicei Măriuța zestre.

2: dughene ce sânt tot întraceste fiind cu pivniță supt dînsele să fie pentru grija cea asupra soțului meu.

2: ce mai sânt din gios de alui Antohi Blănar întra lui Vasile Eșanu între locul lui Enachi Gărbovețăr, acestea douâ leam dat neamurilor mele.

1: cum și o palmă de moșie anume Murgeni ce să fie în ținutul Vasluiului pe din sus de Mânzești ce este hotărâtă de mine cu toată cheltuiala cea cu hotărnicie și cu zapisele de față palme cea ce să alege să alege să fie a niamurilor.

4: boi iam dat fiicei mele Maria zestre.

4: vaci am dat fiicei mele Maria zestre.
 1: vacă am dat fiicei mele Măriuța zestre.
 1: vacă roișie am dato argatului Dumitru Hâncul lui.
 1: cal ce este asupra soțului meu.
 3: vase bune ceam lăsat asupra soțului meu să fie pentru grija mea și pentru datorie. Și toate ale casei steroi a lămuri leam dat asupra soției mele și a fiicei mele.

Marfă ce am la Păun lăsate

20: cușme leșești cu fundul de postav
 14: cușme leșești cu plasă
 3: cușme moslinești negre
 2: cușme cu fundul de mielu aceste de sus arătate sânt la Păun să se vânză să se dea la datorie.

Marfă ce am la Gheorghe Mocanu

1: malotă din șal cu sângop aur
 6: mesâne de pânțete de sângop aur și aceasta să se vânză să se dea la datorie.

2: locuri pe ulița veche între Năstase Pârțul și între locurile besericii Gospod unul să fie a besericii Gheorghe ce lam luat zestre iar unul ce lam cumpărat să fie a Sfântului proroc Ilie.

Cele ce am să iau

453: logofățul Contantin Tăutul după zapisele ce are la mine

Ce am să dau pe la unul pe la alți

60: la Păun Blănar

40: la părintele preot Ioanu cumnatul meu

250: la părintele igumenu Greceanu

250: la dum. cucoana Catrina Sturza

5: la Ioniță Popa

2: la baș bulibașul Ianache

2: 20 la fratele lui Toader

30: la Ioniță Vârlan: vezi zece lei ceam să dau căruia casa.

Toate aceste de sus arătate între această diiată ce am lăsato la mân soției mele și a fiicei mele să se păzască neștrămutate până la al doile vedere să aibă a stăpâni fiește care după cum leam împărțit și nimănu din niamurile mele să nu aibă a trage părere sau giudecată cu soțul meu sau fiicămea cear cere din niamurile mele să vor scula să nu le să țâe în samă și încă de mine să fie neertați și de Dumnezeu și silind am făcut această diiată. Din cele sau întâmplat și părinții care mai gios să vor iscăli cum și niamurile mele cum și eu am iscălit însumi cu mâna mea: 1800 ghenar 8.

Eu Constantin Șlicariul

Eu Catrina sor dumisale adevereșc

Manolache erei: am fostu față

Ioniță am fostu față

Ioniță Fele erei am fost față

Constantin erei Oglănești am fost față

Constantin erei am fostu față
 Și eu am scris cu zisa dumisale și sânt martor Alexandru Păun
 Și la facerea aceștei diiate giudecând față și văzând că cu
 amândurora părțile este priimire am întărit și cu a noastră iscălitură.
 Simeon Păun, Ioniță Păun”

SJAN IAȘI, Colecția „Documente”, pachetul 598/21.

Izvod de zestre

„Izvod de zestre: moșia Urlați (Fălciu) 80 stupi, vite și 25 pogoane
 de vie date zestre la Diacheti, 700 oi mari, 30 vaci, 40 boi mari, 12 cai
 telegari- 1780, febr. 27

Cele ce am luat de la tatăl meu zestre:
 Moșie Urlați, la Fălci, cu toate hotarele;
 800 stupi, cei ave tatăl meu în (...)
 700: oi mari, tij
 300: vaci, mari tij
 40 boi mari, tij
 12 cai telegari, tij
 25 pogoane de vie la Diocheți”.

SJAN IAȘI, Colecția „Documente”, pachetul 482/4.